

FABULARUM
AESOPIARUM

LIBRI QUINQUE.

—VETUSTO GENERE SED REBUS NOVIS.

PHAEDRUS.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
MDCCLIV.

GEORGIUM
SALFIER
ASSOCIATUM

ET INSCRIPTIONE ACADEMIAE

1770
LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

1770

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

LIBRI QUINTI
REGIAE BIBLIOTHECAE

DECLARISSIMO VIRO
C L. SALLIER,
REGIAE GALLICAE,
ET INSCRIPTIONUM ACADEMIAE
SOCIO,
REGIAE BIBLIOTHECAE
CUSTODI,
LINGUAE ARABICAE
REGIO PROFESSORI.

CUI dono, dedico fabulas novas? tibi,
Optime **SALERI**: namque tu primus
bono

Has munerasti perlegens suffragio,
Et judicasti luce dignas publicâ.
Quapropter animum spes mihi tacitum subit,
Satis felici prodituras alite:
Etenim sincerâ, candidâque praeditum

Te mentis indole esse, norunt plurimi,
Tibi quos adjunxit nexibus laeta aureis
Necessitudo; deinde liberalium
Praestare te magna artium peritiâ,
Neque te Latinis esse, quam Graecis libris,
Minus assuetum, quos prisca polivit manus,
Latere opinor literato nemini.
Id ergo totum quaecumque habe tibi
Novi libelli; meque livor si malus
Amarulentis impetiverit jocis,
Tuo praesidio tutere imbellem, precor.

PRAEFATIO.

FABULARUM, quas hinc a me in lucem protrahit viri docti, nimis forte amica, at verenda mihi auctoritas, omnium fere est inventio antiqua. polivimus autem illas senariis versibus, et eo cultu, quo indigere visae sunt, ornavimus. ea laus nobis (siqua tamen in tam levi opere laus est) quo minus habet invidiae, eo facilius, uti speramus, concedetur.

Demptis itaque perpaucis, quas ipsi invenimus, caeteras excerpimus, plerasque ex iis, quae sub Aesopi, Gabriaeque nominibus circumferuntur; nonnullas autem e priore Laurentii Abstemii hecatomythio. quasdam etiam scriptoribus aliis debemus, quos interlegendum auctores argumentorum ejusmodi, designatoresve habuerimus; quosque hic commemorare, quam difficile nobis foret, tam nos leve operae pretium facturos credimus.

At monere certe nos decet, fabulas inter,

quas olim edidit Robertus Stephanus Parisiis anno 1529 in 8vo versas e Graeco in Latinum a viris, ut titulus praefert, doctissimis, repertas esse a nobis haud paucas, quae labore fere nullo sub metricos pedes redigerentur: ita ut miraremur, eas tam facile, tamque celeriter posse concinnari; scriptasque primum senariis versibus, ac deinde, sive libreriorum incuria, sive male feriatorum hominum studio interpolatas fuisse, suspicaremur.

Et eò quidem impellebant nos momenta rationum quaedam non absurda. nam primo in hac fabularum farragine legitur paginâ 154tâ, ‘Aniani fabulae triginta octo, ‘Gulielmo Hermano, Divi Augustini Canonico, interprete.’ ipsae porro fabulae illae sunt, non Aniani, sub quo nomine fabulae neque Graecae, neque Latinae ullae memorantur; sed Aviani, cujus extant quadraginta duae: quas iste interpret elego carmine scriptas cum invenisset, dissolvere maluit, atque diffingere. tales ergo elegis mutationes, conversionesque cum advenerint,

quanto facilius contingere senariis potuerunt? qui senarii adeo parum sunt a familiari, solutoque sermone diversi, ut pro illo habiti saepe a librariis fuerint, atque in vetusto fabularum Phaedri codice manuscripto Remensi, ordinibus litterarum plenis, absque ulla ipsorum distinctione, sint exarati. secundò, idem Gulielmus Hermanus fabulas alias quadraginta quatuor, quae in eodem libro reperiuntur, vertisse se dicit ex oratione ligata in solutam. tertio denique fabulae ibidem permultae, cum ab hocce, tum ab aliis interpretibus ex oratione Graeca translatae frustra nobis memorantur, cum nullas inter Graecas, quae quidem extent, compareant: imo vero non paucas earumdem fuisse desumptas e Phaedro, quivis plane intelligat.

Postea vero quam varia scriptorum veterum fragmenta invenimus, quae, tametsi ad senariorum leges opellâ nostrâ revocari minus, quam sponte sua recurrere viderentur, tamen prosa oratione scripta primum quin fuissent dubitare nobis, propter

perpetuam criticorum auctoritatem, haud liceret; abjiciendam esse suspicionem nostram, removendamque censuimus. tantum judicavimus, si daremus specimen aliquod industriae nostrae in ejusmodi monumentis, siue vertendis, siue restituendis, lectori non injucundum fore. hoc ergo sub ipsum praefationis hujus nostrae finem praestabimus. cumque olim Marquardus Gudius, vir magnae apud litteratores auctoritatis, fabulas quinque e codicibus manuscriptis erutas, numerisque pristinis, ut ipse credit, a se restitutas, pro Phaedriis venditarit, eoque demum profecerit, ut Hoogstratanus, aliique satis multi adscribere eas Phaetro non dubitaverint; operae hujus exemplum pariter exhibebimus.

Justa quoque et honesta causa videtur esse confitendi, fabulas, de Rustico Providentiam Divinam emendare cogitante, de Lepore et Testudine, de Agricola et ejus filiis, de Cervo et Vite, acceptas referendas esse Michaeli Le Jay societatis Jesu sacerdoti. illas enim oratione, quanquam

soluta, tamen optimis senariis proxima, perscriptas invenimus: ita ut, in iis castigandis, et ad metricas leges componendis, parvum sit; quicquid opellae collocavimus.

Ab argumentis, quae perpolivit Phaedrus, manum prudenter abstinuimus: quibus autem concinnandis, eximius fabularum Gallicarum artifex, Joannes de la Fontaine miram suam, vixque ulli deinde homini imitabilem artem adhibuisset, eadem, si arriderent nobis, non praetermittere debuimus. quippe diversa, qua utimur, linguae ratio diversum etiam postulat narrandi ac disserendi genus: Phaedrusque, et Joannes de la Fontaine, quamvis in arte scribendi fabulas ambo pariter excelluerint, abiere tamen in scribendo valde diversi. nos quidem elegantiam primi simplicem imitari, quantum potuimus, conati; alterius facetam, ingeniosamque urbanitatem effingere vix aliquando tentavimus. fabulam tamen ejus de Rustico Mortem invocante studiose curavimus reddere: sed pone subjunximus idem argumentum, simpliciter, magisque,

ni fallor, ad ingenium linguae Latinae accommodate expositum. ac si qua nos, ut in fabulis de lupo falsa poenitentia ducto, de lupo natum erudiente, de malis aureis, atque in aliis forte plurimis, a via veterum pervulgata discessimus, id omne rogo ut mihi, aut malis exemplis, aut indole mea gentili decepto condonetur.

Adornandis fabulis nostris adhibuimus, duce Phaedro, senarios illos, veteribus quibusque poetis Latinis familiarissimos, neque prius esse in honore desitos, quam cum Latinitas formam induere paulo deteriore coepit. hi quidem iambum in sede tantum ultima necessario postulant: at iidem vocum, verborumque suavem concentum; at facilitatem orationis quandam delenificam volunt: quae dotes ambae poematis narrationis ingenuae, simplicisque propriam fere omnem concludunt; et industriam si minus diligentem, quam accurata iambicorum gravitas, praesignant; laudem tamen haud multo minorem habent; amabiliorem certe suam ipsam artis medi-

ocritatem efficiunt. aemulati ergo sumus doctam Phaedri negligentiam: obscuram vero quorundam hominum diligentiam contempsimus, qui, cum hunc liberiore in servandis metri legibus ac prope dissolutum fuisse contendunt, culpant profecto id quod ignorant.

Sumptos e Publii Syri Mimis versiculos aliquot concludendis fabulis quibusdam nostris aptavimus. hos litteris P. S. notatos lector deprehendet.

Marci Terentii Varronis fragmenta de conviviis ex cap. xxii. l. i. et ex cap. xi. lib. xiii. A. Gellii.

Lepidissimus liber est M. Varronis ex satyris Menippaeis, qui inscribitur, Nescis quid vesper serus vehat: in quo differit de apto convivarum numero, deque ipsius convivii habitu, cultuque. dicit autem convivarum numerum incipere oportere a Gratiarum numero, et progredi ad musarum ----multos, inquit, esse non convenit, quod turba plerumque est turbulenta. et Romae, inquit, constat*, sed et Athenis nusquam

* *Locus valde corruptus.*

aut cubat, ipsum deinde convivium constat, inquit, ex rebus quatuor; et tum denique omnibus suis numeris absolutum est: si belli homunculi collecti sunt, si lectus locus, si tempus lectum, si apparatus non neglectus. nec loquaces autem, inquit, convivas, nec mutos legere oportet: quia eloquentia in foro, et apud subsellia; silentium vero non in convivio, sed in cubiculo esse debet. sermones igitur id temporis habendos censet, non super rebus anxiis, aut tortuosis; sed jucundos, atque inevitabiles, et cum quadam illecebra, et voluptate utiles; ex quibus ingenium nostrum venustius fiat, et amoenius. quod profecto, inquit, eveniet, si de id genus rebus ad communem vitae usum pertinentibus confabulemur, de quibus in foro, atque in negotiis agendis loqui non est otium. dominum autem, inquit, convivii esse oportet non tam lautum, quam sine sordibus. et in convivio legi non omnia debent, sed ea potissimum, quae simul si ut * βιωφελῆ, et delectent potius; ut

• Utilia vitae.

id quoque videatur non defuisse magis,
quam superfuisse---bellaria, inquit, ea ma-
xime sunt mellita, quae mellita non sunt.*

πέμματα enim cum πέψις societas infida.

† Laudanda certe convivarum paucitas:

‘A Gratiarum numero eorum convenit,

‘Incipere numerum, et ad musarum pro-
‘gredi.’

Non esse multos convenit; quod turba sit

Plerumque turbulenta. ‘Romae antiquitus

‘Conviva stabat, aut sedebat: nunc cubat.’

Ipsumque deinde quatuor convivium

Ex rebus constat; et suis tunc omnibus

Demum absolutum numeris est: homunculi

Si sunt collecti belli; si lectus locus;

Si lectum tempus; apparatus denique

Si non neglectus

Convivas nec loquaces autem oporteat,

Nec mutos legere: quia eloquentia in foro,

Et apud subsellia: nec vero in convivio,

* Cupediis cum concoctione.

† Quae uncinis includuntur, mentem Varronis exprimunt,
non verba ipsa repraesentant.

Sed in cubiculo debet esse silentium.

‘ Igitur habendi non erunt id temporis

‘ Sermones serii, anxiiis rebus super,

‘ Aut tortuosis; sed blandè inevitabiles,

‘ Hilares cum fructu, cum voluptate utiles,

‘ Quis nostrum fiat ingenium venustius.’

Quod sane eveniet, si de rebus id genus
Communem ad usum vitae pertinentibus

Confabulemur, de quibus loqui in foro,

Et agendis in negotiis, non otium est.

..... Dominum autem convivii

Non tam esse oportet lautum, quam sine
fordibus.

Neque omnia debent in convivio legi:

Sed ea potissimum, quae sint βωφελῆ,

Simul et delectent potos: atque id quoque

Ut non superfuisse videatur magis,

Quam defuisse

Bellaria autem quod spectat, ea maxime

Tibi sint mellita, si quae non mellita sunt:

Πέμμασιν enim cum πέφει infida societas.

FABULA

DE SECURI ET MANUBRIO.

Aliquantidantes auxilium hostibus suis
pereunt. homo, secure factâ, ab arboribus
postulat manubrium ut darent de ligno quod
esset firmum. omnes oleastrum jusserunt da-
re. accepit homo manubrium. apta secure,
robor coepit decidere. magna truncabat,
et eligebat. sic quercus fraxino dixisse fer-
tur: digne et bene patimur, quia manubria
dedimus.

Hanc fabulam in veteri manuscripto Di-
vionensi Gudius reperit, Phaedro adscrip-
sit, sicque restituit:

Pereunt, suis auxilium qui dant hostibus.

Factâ bipenni, quidam ab arboribus petit,
Darent manubrium e ligno, quod firmum
foret.

Subito jusserunt omnes oleastrum dari.

Accepit munus; factumque aptans manu-
brium

Coepit securi magna excidere robora.

Dumque eligebat, quae vellet; sic fraxino
Dixisse fertur quercus: merito caedimur.

Sequentes fabulas selegimus ex illis Latinis,
quas excudit olim Robertus Stephanus. eas
autem, quasi suis a nobis restitutas numeris,
non venditabimus: sed, quam facile senari-
orum legibus constringi potuerint, osten-
demus.

CAMELUS.

(Fab. 99. pag. 101, 102. incerto interprete.)

Cum primum visa est Camelus, homines
perterriti, et magnitudinem admirati, fugi-
ebant. ubi vero procedente tempore cog-
noverunt ipsius mansuetudinem, confisi
sunt eo usque, ut ad eam accederent. at in-
tellecto paulopost belluae non inesse bilem,
eo contemptus iere, ut et frena ei impone-
rent, et pueris agendam traderent.

Camelus visa cum primum est, perterriti
Fugiebant homines. procedente tempore
Ubi cognoverunt ejus mansuetudinem,

FABULARUM AESOPIARUM

LIBER PRIMUS.

IN ORTUM SERENISSIMI BURGUNDIÆ DUCIS.

FABULA I.

LILIUM.

SATUM feraci, et nobili solo, suum
Cùm nuper apicem Liliū discluderet,
Erumperetque sese in auras luminis;
Aurora primum lacrymulam demittere
Unam, alteramque coepit: at tam lucidum
Teneris repente frondibus visum est decus,
Ut formosa dea siccis, ac nitentibus
Oculis genisque fulserit, et adriserit,
Absolveritque risu simul amabili
Omnem novelli floris pulchritudinem.
Mox Phoebus aureo emicans vultu advolat;
Suaque circum luce Liliū ambiens
Fovetque, recreatque; et expleri nequit
Videndo; et omnes hīc velit secum deos,
Deasque adesse gratulandi gratia.
Hucque, ô deorum summe, dixit, huc ades,
Verende genitor. Audiit: adest Jupiter;

Videtque, gaudetque, ut Jovem quidem decet;
 Ita tamen gaudet, ut hominem tunc diceret.
 Interea amoeno cincta nympharum grege
 Natura stabat, proprium admirans opus:
 Oculo sagaci perspicit aliquandiu
 Penitus, penitusque, sollicita, ne quid suo
 Decoris alumno defit, ultima quod manus
 Adjicere possit. Ad suum postquam omnia
 Exacta gustum convenire intelligit,
 Decus meum, inquit, cresce ô Liliûm; mea,
 Cresce, ô voluptas; teque jam, quotquot micant
 In orbe flores, capite summisso colant.
 Dixit; statimque seligit fidam è suis
 Comitibus unam, praevalenti corpore,
 Vultuque, Floram, candido, et rubicundulo;
 Et Lilio uni fida famuletur, jubet,
 Curasque alendo sedula omnes conferat.
 At illa, tanto honore gaudens, exilit,
 Simulque retegat nectare plenos sinus,
 Succosque fundit, quos, futuri praesciae,
 Jam praepararant antea Vita et Salus.
 Fabula quo spectet, tota dicet Gallia.

II.

FORMICA ET CICADA.

MAGNI laboris formica patiens, opus
 Aestate tota fecerat, hyemis memor;
 Frugemque multam in horreum congesterat.
 Cicada puros interim dies sonis,
 Male otiosa, stridulis indulserat,
 Nil providens quid deinde venturum foret.

Venit hyems. Tristi misera contrahitur gelu;
Seque perituram denique sentiscit fame,
Si non cibi aliquid unde unde extricaverit.
Formica tutum se receperat in cavum,
Paratis opibus jam fruens : hanc convenit
Cicada supplex ; ferque, ait, amica, fer opem
Egenti. At illa: quid agebas autem, has ego
Dum opes colligerem? cantabam videlicet.
Cantabas! laudo. Nunc saltare quid vetat?

Senectutem olim tristis excipiet labor,
Laboriosa ni juvenus praecavet.

III.

AQUILA ET CORVUS.

R Apuerat aquila curvis arietem unguibus:
Idem experiri corvus et ipse dum cupit,
Parem e grege toto praedam observans eligit,
Simulque magno devolans ruit impetu:
Sed arietem, impar viribus, neque tollere,
Neque adeo illius pertinaci velleri
Misere impeditum se expedire jam potest:
Hunc ergo pastor accurrens capit; et, tuas
Prius, ait, vires consulere te oportuit,
Quam tale facinus pertentares exequi:
Capere volebas; captus ipse nunc veni,
Meo futurus filio ludibrium.

Monet fabella, tenuiores ad suam,
Potentiorum exemplis, perniciem trahi.

IV.

LACERTA ET TESTUDO.

TUI me miseret, aiebat Testudini
 Lacerta; quae, quo libeat cumque vadere,
 Tuam ipsa tecum ferre cogaris domum.
 Quod utile, inquit illa, non grave est onus.

V.

ERICIUS ET TALPA.

ADventare hyemem quidam Ericius videns,
 Talpam rogavit, proprio in specu locum
 Sibi ut vim contra frigoris concederet.
 Concessit Talpa: sed receptus hospitem,
 Ut se movere cumque vult, Ericius
 Pungit molestis hinc et hinc aculeis:
 A se ergo Talpa hunc sentiens damno suo
 Receptum, ferre nec diutius volens,
 Placidis precatur verbis, exire ut velit,
 Quandoquidem angustus ambo non capit locus.
 At esse gaudens ille, ubi bene est sibi,
 Hinc exeat, ait, qui manere non potest.
 Monet fabella, neminem testō excipi
 Debere, nisi qui possit aliquando ejici.

VI.

LEO, LUPUS, ET VULPIS.

LEO aegrotabat: accesserunt illico,
 Ut solarentur, omnes undique belluae;
 Tamen adhuc Vulpis aberat, quam insensus Lupus

Occasionem criminandi hinc occupat,
Ut quae nil pensi haberet vitam principis;
Dumque alia multa deblaterat ejusmodi,
Conflare tentans invidiam; tandem advenit,
Ejusque verba Vulpis audit ultima.
Vix introgressa, me, ait, excusatam velis,
Magnanime princeps, si forte videor tibi
Parum fuisse diligens: mea interim
Tibi opera impensa est; et fuit pretium in mora:
Nam circuivi; et hinc, et illinc sedulo
Rogavi, quodnam remedium praestantius,
Tuoque morbo magis idoneum foret.
Quid comperisti, subjicit impatiens Leo?
Vulpis reponit: nil crede efficacius,
Quam si viventem excoriari Lupum cito
Jubebis, ejusque calidam pellem indues.
Placet remedium: Lupus ergo deglubitur
Miser, et agnoscit, quae nihil dominos juvat,
Recidere fraudem saepe in auctores suos.

VII.

PUERULI FRATRES.

Natura, et usus vitae communis, duos
Puerulos fratres mutuo conjunxerat
Amore, qualem ferre id aetatis solet.
Tentatus est forte unus amborum levi,
Brevique morbo: venam oportuit tamen
Secari, medico sic jubente: quod videns,
Protinus adflere coepit alter. At mihi
Pius iste motus misericordiae placet,
Ait aeger secum reputans; ac etiam magis,

Quam credidi, ab eo nunc me amari intelligo.
 Post paulo prima cum revenisset salus,
 Germanum aspexit crustulorum copia
 Instructum: partem dare sibi velit, rogat.
 Negat ille vero. Quid? mihi pias heri
 Lacrymas dedisti, nuncque crustulum negas?
 Nego, inquit: lacrymas sponte natura elicit;
 Auro parandum contra crustulum puto.

Homines plerique sanctam amicitiam volunt
 Colere videri, occasione qui data
 Non plus se amicos hocce puerulo probant.

VIII.

ROSÆ ET PAPILIO.

SEmota ab omni pene conspectu Rosa
 In horti quodam delitebat angulo:
 Inde tamen aliam, non visa ipsa, clanculum
 Rosam videbat, quae patenti in area
 Suae, renidens lumini aetherio, decus
 Frondis aperiret non sine fastoso igneae
 Fulgore formae: tum livore carpitur;
 Gemitque, genere quod parem, tam dispari
 Vivendi sorte sese oporteat frui.
 Papilio, sua quem forte levitas huc tulit,
 Sentit gementem; et, stulta, dicit, quid gemis?
 Tua ista nempe clarius micat soror,
 Radiisque solis vividioribus calet;
 Sed te minus tenella est, et vernans minus;
 Et aevum denique brevius, quam tu, exigit.

IX.

COLUMBA PLUMIPES, ET SAXATILIS.

Spernens Columba plumipes Saxatilem,
Superbiebat, quod se semper cerneret
Bene ocreatam; dum suas illa interim
Nudas, turpesque tibias ostenderet.
Saxatilis ait: nudis me esse tibiis
Quod fors voluerit, non modo injuste exprobras;
Sed etiam, quod sic nata sim, mihi gratulor,
Quippe magis expeditae: at ocreas tibi
Quod fata dederint, quid te, stulta, jactitas?
Vincla esse potius, quam ornamenta, dixerim:
Enim experire: non modo nihil adjuvent;
Sed multum impedian, ne etiam commode ambules.
His excitata verbis, obliviscitur,
Quod incubet ova plumipes: ut se probet
Passe ambulare commode, nido exilit
Repente, et ocreis simul inhaerentem suis
Spem sobolis rapit, et inscia illidit solo.

Istas Columba plumipes multum admonet
Mulieres, varius quas ita fastus impedit
Vestimentorum, ut ambulare vix queant;
Quaeque, sibi fiat ut satis, miseram domum,
Virum, sobolemque sumptibus perdunt suis.

X.

CAPO.

Habebat aliquis Caponem, chortalibus
Prae caeteris alitibus dilectum sibi;
Ita ut, colore nullo pennarum licet

Nitentem, totum crederet venustulum.
 Adeo est amantum caeca deliratio!
 Etiamque tinctu insignem rubro fasciam
 Ad ejus collum stultus alligaverat.
 Sed hic superbus ornatu novo additam
 Sibi ratus esse miram pulchritudinem,
 Cum se repente contulisset ad suos;
 Omnes ad unum concordi simul impetu
 In eum ruērunt, rostris et pungentibus
 Ferocientes diro indulserunt joco.-

† Loco est ignominiae honor indigno datus.

XI.

SIMIUS ET HINNULEUS.

Hinnuleus olim, Simiusque dum invicem
 Jocantur; ille genio indulget innocens,
 Unumque simplex in joco quaerit jocum:
 Sed alter, etiam ludens, innatam sibi
 Malitiam continere non potest diu,
 Et ad usque vivum dente pungens perfido
 Hinnulei delicatam fauciat cutem;
 Qui simul acerbans ejulatu, fletibus
 Sensum doloris, hinc cito pede confugit
 Cervum ad parentem, defluentique offerens
 Cruore tinctam corporis partem, en vides,
 Vides, heu! clamat, me miserum natum tuum
 Malus iste agyrta quo tractaverit modo:
 Quam nisi tu atrocem vindicas injuriam,
 Pater, uti justum est, hercle perii funditus:
 Namque hoc abisse impune postquam viderit,
 † *P. Syri Sentent.* Loco ignominiae est apud indignum dignitas.

LIBER PRIMUS.

Audebit omnia, graviusque etiam scelus
 Ad perpetrandum fiet comparatior.
 Parem querelis cervus esse existimans
 Causam querendi, territus primum fuit,
 Et ultionis cupiditate percitum
 Sibi simul sensit fremere, et accendi jecur :
 At propius omnem deinde rem considerans,
 Laesam esse leviter ut cutem nati videt,
 Luctum ejus ipse denique mendacem arguit.
 † Animo dolenti non oportet credere ;
 Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

XII.

GRUIS ET PAVO.

Simultas, variis orta de causis, Gruem
 Olim incitavit, et Alitem Junonium,
 Ut se reciprocis laederent conviciis.
 Vide, inquit Pavo, gemmeam caudae explicans
 Formositatem, huic ordini praelucido
 Pennarum quanta luminum vis fulguret ;
 Tuumque lauda postea, hucque, si potes,
 Colorem confer cinereum. Retulit Gruis :
 Colore nitido pennarum praestas quidem ;
 Neque hanc invideo futilem tibi gloriam :
 Sed humi te retinet iste, quem jactas, decor ;
 His ego dum pennis, quas, superbe, vituperas,
 Carpam volatus, si libuerit, arduos,
 Ultraque nubes, proxima superis, ferar.
 Fabella ostendit, inter elegantula,
 Sublimiaque inter ingenia quid discrepet.

† P. Syrus.

XIII.

MALA AUREA.

VIR Lusitanus filium habuit unicum,
Cujus venustam simplicis animi indolem
Etiam adjuvabat pulchritudo corporis.
Erga hunc (etiam aliis, quam parenti, amabilem)
Erat parentis magnus, at prudens amor :
Oculum ille, curis excitatum providis,
Cum saepe in ipso defigeret attentius,
Animum introspectit, usu et exemplis malis
Ad artes flagitiosas exorabilem,
Eò facilius, quòd simplex magis foret.
Ergo monebat saepe, ne socios sibi
Habere vellet, ut habebat multo nimis,
Et hunc, et illum, indigitans, qui simili quidem
Aetatis flore, sed non innocentiae
Itidem niterent. Reverenter, uti par erat,
Monitus paternos audiebat filius :
At enim, inquiebat, tuta omnia times, pater ;
Eosque certe, cum quibus credis mihi
Periculosum inire consuetudinem,
Quàm non nocere possint, haud nosti satis :
Imo, aliquid ipsi forte si contraxerint
Vitiositatis, quidquid id fuerit, meis
Bonis, ita spero, exemplis emendabitur.
Neque his placari visus est ; neque adhuc tamen
Pater esse causam, cur succenseat, ratus,
Praestare verba quod nequeunt, innoxiiis
Efficere tentat artibus : cistellulam
Pulchris, bonisque Malis Aureis replet,

Nisi quod tot sanis aliquot intermiscuit,
Subtilibus quae signis jam praenuntiant
Corruptionem: quo factio, natum vocat;
Et hoc leve, inquit, pignus habe amoris mei.
Laetus, gratusque filius donum capit;
Mox et sciendi cupidus, quas habeat opes,
Dum curiose numerat, atque examinat,
Repente clamat: heu! quid fecisti, pater?
Cur insincera miscuisti his integris?
Ne querere, fili: cum malis suam bona
Communicare sanitatem noverint.
Imo, reponit ille, quae bona sunt modo,
Brevi malorum mala fient consortio.
Nil tu time, inquam, nate; vel hoc mihi denique
Concede, ut experiamur, quem res exitum
Habere possit. Natus nil dum suspicans,
Quo tenderetur, licet invitus, annuit.
Ergo obseratur cistula; clavisque in manus
Datur parentis, ipse adesse dum velit
Referandi tempus. Interim impatiens morae,
Patrem usque, et usque blanda sollicitat prece,
Tentatque facere natus, ne diutius
Vetetur visere, quo suae sint res loco.
Nimis inquietus quid te frustra maceras,
Aiebat ille? quin potius, quod tu cupis,
Fieri dum liceat, sustines moram brevem?
At ecce, postquam distulit satis diu,
Tandem venisse nuntiat optatum diem,
Simulque clavim tradit: illa segnius
Videtur obsecundare isti improvido,
Suum expetenti cernere citius malum:
Nam vix aperta est cistula; ingentem videt

Omnibus ad unum Malis, jam non aureis,
Luem infedisse, et horridam putredinem.
Et calamitatem non ego hanc praedixeram,
Exclamat? heu me! quam verus forem, nimis
Intelligebam: sed aliter visum tibi,
Pater. Dolo (non tanti est) fili, abstine,
Ait ille, jungens plena amoris oscula:
Tibi quod habere super his noluerim fidem,
Queris: at ipse numquid credideras mihi,
Dum commonerem, vita quorum non foret
Impuritatis expers, quam facile in malam
Perniciem eorum societas adduceret?
Periisse Mala, dono quae dederam, doles;
Jactura levis est, quaeque mox reparabitur:
Sed adulteratis si te, nate, moribus
Aliquando fieri vitiosum contingeret;
Ista, heu! tot curis quae anxium tenuit patrem,
Et qua nunc vivis totus amabilis patri,
Vitae innocentis si periret castitas;
Quid patre misero fieret? quemve acerbitas
Doloris caperet in corde paterno modum?
Atque ista demum, quae me, teque perderet,
Jactura, nam quo reparari pacto queat?
Hoc dicitur convictus exemplo puer
Meminisse semper, insincera quam cito
Perniciem Malis intulissent integris.

Retinete memores sensum hujusce fabulae,
O pueri: raro cum bonis fiet bonus
Vestrum aliquis; semper cum malis fiet malus.

XIV.

CUCURBITA, GLANS, ET RUSTICUS.

VENTRE intumentem repere humi Cucurbitam,
Miratus olim Rusticus, ô factum male,
Ita vivam, dixit ! illa quanto pulchrius,
Meliusque ab alta dependeret ilice !
Talem, hercle, tales arborem fructus decent.
Nae dormiebat, quem rerum auctorem ferunt,
Haec dum ordinaret ! nam Cucurbitae loco
Cur non vicissim serpit ista Glans humi ?
Pol si vocatus essem in partem consili,
Haec, et alia recte statuisssem, ut equidem reor.
Dum sic homo meus se movet, ac plaudit sibi,
Aegre receptus oculis obrepsit sopor.
At ecce ab ipso vertice ilicis incidit
Glans dormienti, ejusque nasum vulnerat.
Evigilat ; nasoque simul admota manu,
Hui ! plaga facta est non levis ! sanguis fluit !
Tantumne vero Glans minima infligat mali ?
Cucurbita autem quid si cecidisset ? papae !
Nil immutandum ; sentio : rerum artifex
Suis prudenter cuncta disposuit locis.
Sese haud ab similem credat isti Rustico
Divinam quisquis culpat providentiam.

XV.

LUPUS FALSA POENITENTIA DUCTUS.

MORES scelestos, ac vitam nefariam,
Instinctus olim tristi poenitentia,
Abominari serio incepit Lupus.

Crudelitatis aestu semper abripi,
 Fervere semper amore caedis impio,
 Haec vita non est, inquit; ergo aliam lubet
 Vivendi regulam experiri, affectibus
 Legem immodestis ponere, converti bonas
 Ad pacis artes atque mansuetudinis;
 Pecudes lanigeras, mite et innocuum genus,
 Placet imitari, et illarum consortio
 Deformitatem corrigere nostrae indolis.
 His dictis, recta tendit ad ovium gregem,
 Bene certus animi (sic videbatur sibi)
 Non modo creare nil mali, at etiam suis
 Probe mutatis has recreare moribus.
 Vitio adsueta cordis propositum heu! leve!
 Placidae enim genti vix propinquat, cum jecur
 Veteres in iras sentit exardescere;
 Simul imperiosos impetus sequitur volens,
 Praedamque, quam fors objicit primam, rapit.

Hac admonemur fabula, multos, mera
 Quos turpitudine sceleris a scelere avocat,
 Occasione retrahi ad scelus data.

XVI.

VULPIS ET CANIS.

R Apuerat Vulpis gallum gallinaceum,
 Voraveratque: mox nefaria hanc adhuc
 Madentem caede fortis occupat Canis,
 Crebroque dente membra discerpens vorat.

* Ab alio expectes, alteri quod feceris.

* P. Syrus.

XVII.

MURES DUO.

MUscipula dulcem lardi fatalis dolum
Praetendens, Muris aviditatem accenderat
Potenti illecebra; ut victus ille denique
Irrueret, moxque captus ingemisceret.
Suam ergo sortem dum lamentatur miser,
Quippe sibi nullam spem salutis jam videns
Supersesse; Mus severus, et retorridus
Hac forte transit, et, merito certe tuo,
Quod nunc deploras, inquit, obtigit malum :
Ego quidem jam olim centies ejusmodi
Mibi fraudulentas videram objici dapes;
Sed animus semper abhorruit, quantamlibet
Illae excitarent appetentiam sui :
Enim profecto capite sub hoc nostro viget
Aliqua scintilla sensus et prudentiae :
Rationis autem quam sis omnis indigus,
Futilibus antea, indoctisque moribus
Tu perquam nimium saepe jam probaveras.
Heu me ! reponit alter, quodcumque exprobras,
Ferrem libenter, si meis malis simul
Dares medelam ; sed tu cum nihil queas
Prodesse ; dure, cur tuis conviciis
Hanc nostram frustra calamitatem exasperas ?

XVIII.

ARIES ET TAURUS.

A Rieti tam bona adjumenta cornuum,
 Capitisque tantam firmitatem indulserat
 Natura, ut omnes lanigeros inter greges
 Regnaret unus late, nec aries sibi
 Obstistere ullus qui valeret jam foret.
 Elatus ergo tot suis victoriis,
 Taurum etiam stultus ad certamen provocat;
 Simulque arietat; et percussus simul
 Taurina fronte, campum metitur jacens:
 Tunc ferme exanimis, pristinam superbiam
 Damnavit ipse, miser, et hanc vocem edidit:
 Nunc, qui sum, justa calamitas tandem docet.

XIX.

CANCER ET EJUS FILIUS.

U T prorsus † iret, filium retrogradum
 Cancer monebat; at filius: i prae; sequar.
 Cuiquam ne objicias, quod tibi objici potest.

XX.

AGRICOLAE ET MERCURIUS.

I N ipsa ripa fontis Mercurio sacri
 Agricola quondam cum arbores succideret,
 Securis casu elapsa in undas decedit:

† *Plaut. Pseudol. Act. iv. sc. 1. vers. ult.*
 Non prorsus, verum ex transverso cedit, quasi Cancer solet.

Flere ergo coepit. motus misericordia
 Mercurius homini apparuit, et fletus sui
 Causam rogavit; quam simul didicit, abit,
 Reditque, securim deferens secum auream,
 Et an sit illa, quam modo perdidit, petit.
 At eam suam esse pauper negat. Ergo alteram
 Defert secundo Mercurius argenteam;
 Quam cum esse pauper hanc quoque negaret suam;
 Ipsi postremo ferream Deus obtulit:
 Illam suam esse cum assentiret Rusticus;
 Justum et veracem Mercurius hominem volens
 Remunerari, simul omnes dono dedit.
 Hinc ille laetus socios convenit suos,
 Aperitque id omne quod modo acciderat sibi;
 Remque experiri dum unus e sociis cupit,
 Ad fontem accedit, atque in undas dejicit
 Securim; deinde flens in ripa confidet:
 Cujus ubi causam flendi rescivit Deus,
 Securim defert auream, et an haec sit rogat,
 Quam perdidit: eam cum suam esse diceret;
 Mercurius, cognita ejus impudentia,
 Neque auream illi, neque etiam suam dedit.

XXI.

MILVUS ET MUS.

Retentus olim caecis laqueorum dolis
 Milvus inanes effundebat impetus.
 Ut corpus inde liberet, nil non agit,
 Ira et furore validus; et nil proficit:
 Cujus laborem Mus videns, misertus est;
 Abrosis ergo dente crebro vinculis,

In libertatem denique ponit Miluum :

At liber ille liberatorem vorat.

Ferre mali nequeunt, qui benefecerunt sibi.

XXII.

CYCNUS ET ANSER.

CYCNUS, Anseremque habebat quidam villicus ;

Suaeque mensae destinabat alterum ;

At alterum servare cupiebat diu

Gratum, canorae vocis ob dulcedinem.

Aliquando, seram sub noctem, ad focum sedens,

Confabulansque, noster nunc vobis, ait,

O pueri, qualis Anser esse creditur ?

Ego vero factum satis obesum judico,

Respondet unus, hanc ut familiam tuam

Recreare possit non illiberaliter :

Sic ille fatur, sicque deinde caeteri.

Herus ergo, eorum quandoquidem sententiam

Non improbat ipse, ad stabulum, Cycno, et Anseri

Commune, pergit, tamque praecipiti gradu,

Ut etiam lucem ferre secum negligat :

Quaeritat ; omittit Anserem, Cycnum capit

Inscius, eumque porro dederet neci,

Nisi ille fata instare sentiens sibi

Suprema, cantus incoepisset funebres,

Suavesque, fundere, mortis ad solatium :

Quos ubi canoros villicus agnovit sonos,

Heu ! quantus error me, inquit, in malam prope

Necessitatem peccandi conjecerat !

Cycnoque misso, prendit Anserem et necat.

Quid blanda virtus suavis eloquentiae

Praestare possit, ista fabella indicat.

XXIII.

* LAESO DOLORIS REMEDIUM INIMICI
EST DOLOR.

INstinctus odio, calcibus infestis Equus
Petivit Asinum, et vulnere afflixit gravi;
At medio in ictu malefacti poenam sibi
Conscivit ipse; tibiarum enim alteram
Luxavit, dissoluta cartilagine;
Ita ut dolorem saevientem non ferens,
Coactus fuerit languidos artus humi
Deponere, aegro non sine luctu: quem videns,
Ego, inquit Asinus, male valebam; sed mihi
Bene esse jam nunc incipit, cum sic jaces.

XXIV.

LUPUS OVINA PELLE INDUTUS, ET PASTOR.

OVina pelle se Lupus contexerat;
Oviumque blando, sic personatus, gregi
Immiscuit se perfidus: quotidie
Aliquam bidentem devorabat clanculum;
Sed fraude Pastor cognita, tandem occupat
Incautum; eique cum justum rependeret
Supplicium, Opilio junior, rei inscius
Quid esset, quaerit cur ovem dedat neci:
Et hanc aliquando, retulit ille, credidi
Ovem esse; factis at probavit se Lupum.
Malos si occultat species, opera detegunt.

* P. Syrus.

XXV.

MALUS EXSPOLIATA.

O Nusta pulchris, eximiisque fructibus
 Superbiebat Malus: nam quotidie
 Herilis ad se ventitabat familia,
 Modo hoc, modo illud pomum, cui maturitas
 Pretium addidisset, decerpenti gratia.
 Sic illa amicos facere, stulta credidit:
 At, praeter folia, postquam nil superfuit,
 Eadem repente sese desertam videns,
 Heu! fuerat, inquit, diviti nullus mihi
 Amicus, quoniam nullus est nunc pauperi.

XXVI.

CANIS ET LEPORES DUO.

U NUM insecutus in campo Leporem Canis,
 Videt alterum; et eum coepit pariter insequi:
 At utrumque capere dum cupit, neutrum capit.
 Sibi ipsa semper aviditas nimia officit.

XXVII.

LEO, SIMIUS, ET VULPIS.

Q Uaecumque paulo curtior praeditae
 Cauda fuissent belluae, edixit Leo,
 Suo ni excedant regno intra paucos dies,
 Malo mulcendas, quotquot potuerint capi.
 Poenam ergo celeri Simius parat fuga
 Vitare; at ipsam similiter Vulpem videns

Effugere velle, tu vero, inquit, quid times?
Ad téne edictum pertinere existimas?
Respondit illa: si mala edictum est fide,
Facile oratores invenientur perfidi,
Caudam mihi esse curtiolem qui probent.

XXVIII.

AQUILA ET SOL.

Obtutus Aquila cum suos defigeret
Oculo irretorto Solis in rutilum jubar,
Quam te, ait, acutum cernere, ô lucis pater,
Credidero, cum nil absque te cerni queat!
Sol retulit: ipsa dum me cogit veritas
Dicere quod res est, audi, et errorem tuum
Dedisce: tanta luminum qui copia
Abundo, ut coelum, et auras, et terram, et mare
Illustrem, caecus ipse cernere nil queo.

Hos admonet fabella, qui lucem omnibus
Dilargiuntur, dum caecutiunt sibi.

FABULARUM AESOPIARUM

LIBER SECUNDUS.

PROLOGUS.

CAPIT me fabularum suavis indoles,
Capit venusta munditie Latinitas
Simplex, et arti prae nitens facilis color
Laboriosae. Ergo meas omnes mihi
Fere propellunt mentis aegritudines,
Deleniuntve versibus lepidis suis
Monitisque doctis Phaedrus ac Terentius :
Quibus poetam vix alium felicius
Utile miscere dulci existimaverim.
Ego porro eorum lene scribendi genus
Adhibere, quantum licuit, adnissus fui
His concinnandis fabulis ; quarum tibi,
Lector, secundum nunc exordiar librum.

FABULA I.

CERVUS ET HINNULEUS.

CERVO dicebat Hinnuleus: tu natus es
Validior canibus, et mole superior, pater;
Etiamque magna cornua in capite geris,
Quibus terribilem capere vindictam queas;
Timendus ergo potius, cur eos times?
At ille: quid ea memoras, quorum me pudet?
Ego fugere quidem nolim; nec possum tamen
Non fugere, simul audiui latratus canum.

Frustra excitantur, qui timent; quem fecerit
Natura timidum, ratio nulla corrigit.
Tua tamen, lector, si laboras hoc malo,
Fata ut sequare, fabula sequens admonet.

II.

LEPORES ET RANÆ.

Lepores perpetuis concitos terroribus
Aliquando cepit magnum vitæ taedium:
Facto conventu, denique statuunt mori.
Quid enim? timere semper, hoccine vivere est?
Ergo profecti specie omnes in lugubri
Aguas palustres stagni vicini petunt,
Finire vitam certi sub medio lacu.
Moesta autem stagno cum propinquavit cohors,
Perterrefactæ saltu se subito in aquas
Misere Ranae. Hic unus exclamans Lepus,
Heus, inquit, socii, quantus et nostri timor
Quoque sit, videte; et incoeptis abssistite;

Perstemus animis : timidi non adeo sumus,
Ut inveniri timidiore haud queant.

III.

RUSTICUS ET SYLVA.

Esto beneficus; sed cui benefacias, vide.
In Sylvam venit Rusticus, capulum rogans
Aptum securi tollere liceret suae:
Quod cum, annuente Sylva, fecisset; statim
Ferrum in beneficas vertere coepit arbores;
Ex quis, dum caderet, una: merito caedimur.

IV.

VULPIS ET GALLINA.

Ingressa Vulpis Gallinarum tugurium,
Nido aegrotantem Gallinam invenit; rogat
Quomodo valeret. Illa refert: si tu hinc, soror,
Abires, certe haberem me meliuscule,

V.

TESTUDO ET AQUILA.

Aquilam Testudo orabat, ut volare se
Doceret; eaque monente, a natura procul
Ipsius id esse, precibus instabat magis.
Accepit igitur Aquila unguibus illam suis,
Tulitque in altum: sed ubi dimissa haec fuit,
Cecidit in petram, et contrita periit domo.

Prudentiorem audire dum non vult, suae
Auctor ruinae contumax merito perit.

VI.

PUER ET AGRICOLÆ.

MEntiri assueto, vel si verum dixerit,
Fidem non facile haberi, hoc exemplum dabo.
Oves pascebat, terque, quaterque per jocum
Puer lupum adesse clamitans, huc undique
Agricolas exciebat. At illi saepius
Delusi, auxilium cum imploraret serio,
Jam non subveniunt; at lupus prædam rapit.

VII.

BUBULCUS ET LEO.

QUaerens Bubulcus, quem juvenum amiserat,
Lustravit omnem frustra solitudinem;
Demum invenire desperans, orat Jovem;
Spondetque, furem si sibi vellet modo
Ostendere, hoedum mox sacrificandum Deo.
Inde proficiscens, in quercetum devenit,
Ibique reperit, quem Leo vorabat, suum
Juvenum: trepidus igitur, et perterritus,
Et sublevatis manibus in coelum, ô bone,
O sancte Jupiter, ait, voveram quidem
Tibi hoedum, si fur inveniretur mihi;
Nunc voveo taurum, si furem vitavero.

Humana saepe vota perniciem petunt.

VIII.

GRUES ET ANSERES.

AGrum vastabant juncti Gruibus Anseres;
Quod cum audiissent Rustici, illuc se ferunt.
Grues, simul eos aspiciunt, simul avolant;

Verum capiuntur Anseres, qui corporis
Onere impediti subvolare non queunt.

Suis fortuna quem saginavit bonis,
Non facile emerget praesenti periculo.

IX.

MULA.

Recreata posito largiter Mula hordeo,
Lasciviebat, inordinatos impetus
Molita; et, inquit, mihi fuit videlicet
Pater equus, esset cursu qui celerrimus,
Cui similis ego sum. Sed paulo post contigit,
Ut eadem cessaret, ubi currendum fuit,
Vixque ambulare posset: tum dixit gemens:
Equi putabam celeris me esse filiam;
Sed asinum mihi fuisse nunc memini patrem.

Dediscere sese in prosperis stulti solent;
Sed eos adversa sortis admonent suae.

X.

MORS ET RUSTICUS.

Vetulus redibat nemore Rusticus, ferens
Vix se, suumque fascem: victus denique
Labore, et annis, posuit infelix onus.
Tum cogitare tristis omnia incipit
Quaecumque perfert nunc, vel olim pertulit.
Nam quas faventis ille fortunae vices
Habuit, in annos si retro elapsos velit
Reflectere animum? paupera quondam in casa
Vitam auspicatus, miserias inter miser

Reptavit infans : hinc malorum quis modus ?
Vel quando duri ferreum fati ordinem
Explere paulum destitit ? conjux mala :
Desidia inertes liberi : immodicis herus
Juvandus operis : milites, domesticam
Quis saepe oportet praeberere supellestilem :
Rigidus coactor : creditor impatiens morae :
Vistûs facultas rara : perpetuus labor ;
Ac denique mali plurimum ; prope nil boni :
His simul ob oculos positis omnibus sibi,
Suoque motus hocce postremo statu,
Senex misellus calamitatis ultimum
Gradum attigisse credidit : mortem invocat.
Adest : quid, inquit, me rogas ? fascem hunc uti
Recipiam, dixit ille, me, precor, adjuva.
Mali medela Mors venit, gravius malum.

XI.

IDEM ARGUMENTUM.

Fascem lignorum miser humeros senex super
Portabat aegre : longiore sed via
Fractus, victusque, fascem deposuit humi ;
Mortem invocavit : mors advenit : tum Senex :
Fascem hunc in humeros ut mihi reponas precor.

XII.

AGRICOLA ET EJUS FILII.

Pugnare inter se Filios quotidie
Suos Agricola cum videret, nec satis
Potis esset eos in gratiam reducere ;

Jubet complures virgas afferri sibi;
 Omnesque in unum deinde fascem colligat;
 Tum fascem caperent, ac perfringerent, monet:
 Quod illis vero efficere non valentibus,
 Virgas dissolvit, frangendasque singulas
 Tradit; statimque cum fregissent, subjicit:
 Et vos unanimes, nati, si perstabitis,
 Eritis, sperate, firmi, inexpugnabiles;
 Sin vos sejunxerit invida aemulatio,
 Facilem offeretis hostibus victoriam.

Haec vera quam sint monita providi patris,
 Nemo est, opinor, qui mecum non sentiat:
 Res tamen ut etiam fieret omnibus magis
 Perspecta, placuit addere exemplum sequens.

XIII.

TAURI ET LEO.

S Anxère Tauri quatuor, periculum
 Cujusque habendum commune omnibus fore.
 Simul pascentes hos videt Leo, nec tamen
 Conjunctos audet aggredi, quanquam esurit:
 Primum ergo verbis dat operam fallacibus;
 Segregat; ac demum segregatos enecat.

Addit vim invictam fortibus concordia;
 Discordia frangit ipsam fortitudinem.

XIV.

LUPUS ET OVIS.

M Ulcatus olim morsibus diris canum
 Lupus jacebat potus et cibi indigens;
 Ovem rogavit, potum ut afferret sibi,

Perituro, ex unda praetereuntis fluminis :
 Si enim tu potum dederis, ait ; ego dein cibum
 Ipse mihi inveniam. At illa, fraude cognita,
 Sic retulit : potum stulta si darem tibi,
 Tu nempe meipsam deinde capias in cibum.
 Periculosum est adjuvare maleficum.

XV.

GALLINA OVA PARIENS AUREA.

Quod lucrum habetur in manibus, hoc saepius
 Habendi plura cupiditate amittitur.
 Habebat aliquis ova parientem aurea
 Gallinam : homo meus hanc auro plenam ratus
 Caedit, gallinisque aliis similem reperit.

XVI.

LUPUS ET ANICULA.

JEjunus obambulabat quaerendo cibum
 Lupus : profectus ad locum quemdam, audiit
 Plorantem puerum, dicentemque Aniculam :
 Desine plorare ; sin modo te tradam Lupo.
 Putans locutam serio Aniculam Lupus,
 Exspectat ad multam horam ; sed cum vespera
 Demum advenisset, rursus audit puerulo
 Adblandientem : dormi, pupe mi ; huc Lupus
 Si venerit, eum continuo mactabimus.
 Tunc, ô dolosos homines, Lupus abiens ait,
 Qui dicunt aliud, aliud facere cogitant !

XVII.

OVIS ET CORNICULA.

Dorsum super Ovi dum sedens Cornicula
 Fodicat; id ex te quod patior, inquit Bidens,
 Cani si faceres, ferres infortunium.
 Reponit illa: quibus ego insultem, scio
 Molesta placidis, morigera ferocibus.
 Malitia saepe comitem habet prudentiam.

XVIII.

ASELLUS ET EQUUS.

Onusta ultra, viribus quam par foret,
 Asellus, comitem, sese adjuvet, Equum rogat,
 Amicumque levet onere, si salvum velit.
 Quod ille cum renueret, nimio denique
 Asellus onere victus moritur: ast herus
 Onus omne, et ejus corium quoque demortui
 Equo reclinat in dorsum; quibus fere
 Oppressus ille, merito, dixit, heu! meo
 Exerceor nunc, qui laboranti prius
 Asello durus opitulari nolui.
 Qui proximum adjuvat, ille providet sibi.

XIX.

LEO ET CAPRA.

QUI dant consilia, ne sibi consulant, cave.
 Leo conspicatus in rupe morantem Capram,
 Ut pratum in viride potius descendat, monet.

Forte, inquit Capra, facerem, si tu inde abfores,
Qui non, ut volupe mihi fit, hoc suades mihi,
Sed ut habeas tu, quod vores famelicus.

XX.

LEO SENEX ET VULPIS.

Senex cum factus esset Leo, nec quaerere
Sibi victum posset, machinatus est dolum,
Quo sibi suppeteret alimentorum copia:
Ingressus ergo latebram speluncae intimam,
Se graviter aegrotare simulabat jacens:
Quae res per vulgus belluarum didita
Ubi fidem obtinuit, accefferunt undique;
At ipsas capiens singulas necat Leo.
Vulpis et accedit; arte sed hujus cognita,
Stans extra limen, quomodo valeat, perit.
Cur non, ait ille, voce blanda conquerens,
Ingredere, filia? nimium, Vulpis refert,
Ingredientum ad te multa quidem vestigia,
At nulla prorsus egredientum conspicio.

Cum se dolosis artibus demitigat,
Tunc est timenda maxime crudelitas.

XXI.

MONEDULA.

Monedulam aliquis cum cepisset, ac pedem
Filo alligasset, puerulo hanc dono dedit.
Sed inter homines illa vitam non ferens,
Ubi quid parumper nata libertatis est,
Fugit, notisque nemoribus se contulit:

Verum implicato circum ramos vinculo,
 Cum non valeret avolare, nec diu
 Vivere speraret, me miseram ! dixit, mihi
 Quae vitam ademi, servitutem dum eximo.
 Leve damnum suffer, ne grave incurras malum.

XXII.

RANAE.

CUM fureret aestas immodica, suam dux
 Paludem Ranae siccata reliquerant,
 Inopesque circum errabant quaerentes aquam.
 Ad puteum tandem deveniunt ; utque uberi
 Illum scatere aquarum copia vident,
 Perbibere cupiunt ; unaque, huc age, ô soror,
 Quin, inquit, saltu mittimus corpuscula ?
 Sed hic si pariter puteus aruerit, refert
 Altera, quo pacto hinc jam licebit egredi ?
 Itus est imprudens, de reditu si non liquet.

XXIII.

CERVA, VENATOR, ET LEO.

CUM Venatorem Cerva fugeret, in specum,
 Ubi cubabat immanis Leo, incidit ;
 Qui comprehensam dum necat miseram ; hei mihi,
 Singultus inter illa supremos ait,
 Ferum hominem fugiens, immanem inveni feram !
 Vitas Charybdim frustra, si in Scyllam incidas.

XXIV.

FORMICA ET COLUMBA.

Formica sitiens ad fontem descenderat;
Sed illam aquarum fluxus in praeceps trahit:

Peribat misera, cum sortem ejus intuens,
Miseransque Columba demisit folium arboris,
Quo sublevata naufraga evasit necem.
Post paulo, instructus arcu, quidam Rusticus
Advenit illuc forte; et obviam sibi
Columbam aspiciens, figere hanc telo parat.
Sentit periculum Formica; et piae timens
Columbae, talo Rustici sese applicat,
Ipsamque mordet, adnitens, quantum potest;
Doloris ille impatiens obvertit caput;
Simulque volucris admonita procul evolat.

Juva, ut juveris; raro beneficium perit.

XXV.

APES ET IPSARUM DOMINUS.

Herus dum abesset, dumque apes, ut plurimae,
Labore dulci detinerentur foris;
Ingressus aliquis in mellarium, favos
Diripuit. mox reversus, ut apiaria
Effracta, inanisque alveolos herus videt,
Ingemere primum, deinde malo, quaquà licet,
Mederi coepit. Interim redeunt Apes
E pastu, herumque nihilominus, ac si mali
Auctor fuisset, simul omnes aculeis
Confodere certant. Tunc, ô volucres pessimae!

34 FABULARUM AESOPICARUM

Ait ille: sortem dum laboro sedulus
Efficere vobis ex mala meliusculam,
Meam in perniciem vos agit coecus furor.

Aliena damna tempore dextro ni leves,
Opera saepe tua damno vertetur tuo.

XXVI.

ASINUS SYLVESTRIS ET ASINUS DOMESTICUS.

SYLvestris Asinus Asinum cum domesticum
Pinguem, et nitentem, et herbas inter primulas

Vernantis agri luxuriantem cerneret,
Sorte hujus, inquit, me frui nam quid vetat?

Quin adeo? et, socium habere me velit, rogo?

Secum haec locutus, venientem dominum videt,

Clitellas isti qui beatulo suas

Imponit, moxque cogit hinc sequi ad locum,

Ubi caesa fuerant ligna, quae dorso super

Congesta si non is satis propere vehat,

Nodoso fuste dux pigrantem suscitât.

Ad sua tum gaudens latibula revertit ferus;

Tuasque, dixit, Bajule, ô patiens nimis,

Tibi solus, non invideo, delicias habe:

Nulla est beata servitus, atque haec mihi,

Quantumvis misera, contra libertas placet.

XXVII.

MUS IN CISTA NATUS.

IN cista natus Mus erat: menses ibi

Aliquot, quietus, et sua quidem satis

Contentus sorte (quippe nil aliud putans

Sibi evenire melius posse) vixerat.
 Eum tamen aliquando incescit cupiditas
 Hinc exeundi, et explorandi, an hac sua
 Cista pateret mundus multo latius.
 Peregrinandi cupido januam facit
 Tenuis meatus; illac prorumpit levis:
 At curiosus singula vix circum incipit
 Lustrare, varias hinc, et hinc dapes videt,
 Omnesque gustans, experitur optimas:
 Tunc secum, & dixit, hac mea cistellula
 Nil esse melius, quam stultus ego credidi!

Cives ad istos haec fabella pertinet,
 Qui stulte amantes patrium solum, boni
 Vix alibi quidquam posse reperiri putant.

XXVIII.

MILVUS ET AGRICOLA.

Columbam dum persequitur, in laqueum incidit
 Milvus: hunc capiens dedere cum vellet neci
 Agricola; parce, non enim te laesi, ait.
 At ille, et ista, dixit, ante laeserat?
 Mortem innocenti qui parat, jure hanc subit.

XXIX.

FEMINA MORTEM PRO MARITO APPETENS.

Morbo jacentem Femina Maritum videns
 Gravissimo, ut qui jam fere succumberet,
 Lamentabatur: an meum poteris mihi,
 Mors dura, barbara, eripere, inquit, Conjugem?
 Desiste, ah! vel si victimam desideras,

Sicque jubent fata, victima en adest; veni.
 Simul haec verba inter, advocata Mors venit:
 At mulier trepida, non, me ut tolleres, ait,
 Huc te advocavi; victimam cape, en jacet.
 Mori aliquem velle rarum est; velle sed mori
 Uxorem pro Marito, prodigium foret.

XXX.

ASINUS, SIMIUS, ET TALPA.

DUM conqueruntur, quod sibi defint cornua
 Asinus, caudamque quod non habeat Simius,
 Tacete, dixit Talpa; me miserrimum
 Coecum videtis, et potestis conqueri?

Luctu, et querelis cur aevum consumimus?
 Quin intuemur, fors si quem gravior premit?
 Misero levamen miseris est malum.

XXXI.

LUPUS ET HYSTRIX.

HOSTES tibi esse quamdiu cognoveris,
 Pugnandi tempus semper esse existima.

Jejunus olim in Hystricem incidit Lupus:
 Suis at illa ut tota spiculis erat
 Vallata, timuit vi praedator aggredi;
 Praetentans ergo rem dolo, cur sic, ait,
 Armata semper, ut in procinctu milites,
 Procedis? atqui milites ipsi tamen
 Quandoque ponunt arma; nuncque ubi suis
 Omnia gubernat pax amica legibus,
 Hostem tu sola quem times, vel quem petis?

Age vero, haec arma pone, quae te dedecent,
 Corpusque tandem delicatum libera.
 Cui retulit Hyltrix: adversus similes tui
 Me stare semper armatam decet, ac juvat.

XXXII.

EQUUS ÆGROTANS, ET CANIS.

Equus aegrotabat: rodere assuetus Canis
 Projecta cadavera, illum visitat, rogans
 Quomodo se haberet: melius, inquit, quam velis.
 Fabella spectat ad avarum haeredum genus.

XXXIII.

VIR ERUDITUS, ET TROSSULUS.

Virum eruditum, cum suis solum libris
 Bene otiantem quidam adivit Trossulus
 Petulanter, ut sit, irridendi gratia,
 Quod obstinatus latebricola, bubo merus,
 Vitam inficetis solus in tenebris agat.
 Sed ille, nunquam memini me, dixit, magis
 Fuisse solum, quam cum nunc mecum hic ades.

Si tantum ineptus, nec etiam fuerit malus,
 Nihili mensuram Trossulus totam replet.

XXXIV.

CANIS INFIDELIS, ET PASTOR.

OVES custodiendas tradiderat Cani,
 Cani infideli Pastor, ignarus mali:
 Namque ille vitiis corruptus, mores feros

Luporum coeperat imitari, et plurimas
 Ore impiato jam bidentes manderat.
 Quod execrandum Pastor ut novit scelus,
 Simul expiare morte scelerati parat.
 Mene, Canis inquit, me quasi si lupus forem,
 Mactare possis, here mi, violenta manu?
 Istas deberi crede lupis poenas, precor;
 Prudensque serva me, tibi addictum, Canem.
 At Pastor: hostes sunt mihi quidem lupi:
 Hostes sed illi sese profitentur meos:
 Te contra, amicus qui videbaris mihi,
 Nunc morte tanto digniorem judico,
 Scelere lupino quod fefelleris fidem.

Monet bis esse sceleratos haec fabula,
 Quos ad patrandum perfidia movit scelus.

XXXV.

LUCIUS LATE REGNANDI CUPIDUS.

IN amne, pisces qui satis multos sinu
 Aleret profundo, regnabat ferus, et potens
 Dominator olim Lucius. At eum piget,
 Sua quod ambitio, vel potius voracitas
 Et hinc, et illinc restringatur obicibus
 Riparum iniquis. Immensa haec, inquit, mihi
 Quae pectus igne tam generoso suscitât
 Cupiditas, sese finibus angustis gemit
 His contineri; quaerendum est, ubi latius
 Regnare possit: memini cum mihi diceret
 Peregrinus iste salmo, commode satis
 Patere tractus oceani; certe hos lubet
 Invadere: meis legibus omnes incolas

Subigere aequoreos, non adeo magnus labor;
 Hic undequaque super ingruere piscibus,
 Vique dominari, jam diu est cum noveram.
 Vix ea locutus, prono fertur alveo,
 Petitque pinna praecipiti, quantum potest,
 Fluctus marinos: sed in ipso amnis ostio
 Captum marinus hunc lupo perforbuit.

Ambitio injusta, quantis afficeret malis
 Hunc orbem, haberes ni dementiam ducem!

XXXVI.

ASELLUS VIRIDIS.

A Sellum quidam per vias urbis suum
 Voluit colore viridi pictum incedere,
 Ridicula primum visa res est omnibus;
 Viridemque Asellum feminae, pueri, senes
 Certatim lepidis impetiverunt jocos:
 Sed ubi diebus aliquot sat risum fuit;
 Asello in viridi nil praeter Asellum vident.
 Mirari quidquam non valent homines diu.

XXXVII.

LEO ET RANA.

V Alde loquacem cum Ranam audisset Leo,
 Timuit, et aliquod esse magnum animal putans,
 Retro se vertit: at mox e stagno videt
 Ranam exeuntem, quam indignans calcit pede.
 Falsos timores ingenerare fortibus
 Periculosum quam sit, exemplum hoc probat.

XXXVIII.

AGRICOLA ET FORTUNA.

Agricola, terram fodiens, thesaurum invenit,
 Aufertque, nec eum Fortunae acceptum refert;
 Sed etiam meritis debitum credit suis.
 Thesaurum hinc aliquot post dies fur subripit:
 Afflictus ergo luctu inconsolabili
 Agricola questibus omnia insanis replet,
 Et aspera inter verba Fortunam increpat.
 Cur me, inquit illa, gravibus immeritam probris
 Laceffis? atque, quod tibi ereptum est bonum,
 Mei faventis munus hoc si non fuit,
 Mei resstantis crimen hoc cur nunc vocas?

XXXIX.

TULIPA.

Habebat aliquis eximiae Tulipam spei,
 Ac singulari quae jam pulchritudine
 Oculos tuentum dulci retineret mora;
 Tam recto caule, tamque procero suas
 Attollebat opes: tam rotundatus bene
 Tam scitâ incurstantes differentiâ
 Calix colores explicabat vividos!
 Florum eruditi quotquot amatores erant,
 Cupiditate omnes curiosa perciti,
 Visuri adibant Tulipam formosissimam;
 Omnes amabant, omnes cupiebant sibi
 Habere propriam; quorum unus versutior,
 Audaciorque caeteris, illam, data

Occasione, furaci abstulit manu.

Difficile custoditur, quod multis placet.

XL.

PUERI ET RANAE.

P UERI ad inertis stagni venerant aquam
 Ranis refertam; simul in ripa confident;
 Simul, bacillis instructi ut longis erant,
 Modo hanc, modo illam, si caput forte efferat,
 Ranam jocantes mulcant, ac dedunt neci.
 Tum procul exclamat una: ô barbari, quibus
 Haec tanta clades nostra dulcis est locus!

Ad hos fabella pertinet, quorum procax
 Saepe dominatus miseros ludendo opprimit.

XLI.

PISCES.

J Actis in undas retibus, magni quidem
 Capti sunt pisces; at minuti se simul
 Extricare, facile permeantibus
 Corpusculis fenestras lineae domûs.

Raro in potentes errat ictum destinans
 Fortuna; in tenues manca saepius ruit.

XLII.

PUER ET COLUBER.

O Bambulando reperit Colubrum Puer
 Gelu rigentem; quem recepit in sinum
 Misericors, et refovit, inscius mali.

At ille, primus ut calor sibi redit,
Furit, impioque dente beneficum necat.

Scriptum est in hominem, qui nuper miserrimus,
Nunc opprimit salutis auctorem suae.

XLIII.

ROSA ET AMARANTHUS.

QUIS non odoris nostri delicias amat?
Quis non tenellae frondis purpureum decus?

Dixit Amarantho nimium sibi placens Rosa.

Amaranthus autem, nil mihi quidem, refert,

Contingit horum simile; sed vivo diu.

XLIV.

SENEK OSOR NIVIUM.

QUIDam, rigentem nivibus injectis aquam
Ut bibere vellet, cum rogaretur senex:
Aetas mea, inquit, frigore contenta est suo.

TABULARUM AESOPICARUM LIBER TERTIUS.

Fabellae, ab ipso quae Aesopio
 Nomen prius dixerunt Aesopias.
 Placere prius Graecis doctae viri.
 Sumuntque nec eas, tantum aniles nescias.
 Infantibus pueris vendibilis iocose.
 Contingit illis doctae genus more iocum.
 Transgesserunt, magis illi sociares.
 Dignasque, quae possint veritas.
 Colligere omnes in pollicem suo.
 Haec est, iam omnibus approbandas quis neget?
 Igitur etiam, quae, in laqueis in manu.
 Festivae huiusmodi sunt etiam.
 Pollet, et esse moribus etiam utilium;
 Haec ego daverit dixerit debet.
 Ne culas tamen inquit contumacem;
 Aequa propositis, et digne labilis.
 Quaeque ingratum expetiat Phaedri lylo.
 Comhor, ubi sed non labore anxia.
 Ut sumat non solummodo iocum.

FABULARUM AESOPIARUM

LIBER TERTIUS.

PROLOGUS.

FAbellae, ab ipso quas Aesopi nomine
Nostri priores dixerunt Aesopias,
Placere priscis Graeciae doctae viris,
Summisque: nec eas, tanquam aniles naenias,
Infantibusve pueris vendibiles jocos,
Contempsit ulla docta gens mortalium.
Pater Sophorum, magnus ille Socrates
Dignas putavit, quas poliret versibus:
Suffragioque muniit postquam suo,
Has esse jam omnibus approbandas quis neget?
Igitur materiam, quam mihi sumpsi in manus,
Festivitate liberali cum sciam
Pollere; et esse moribus etiam utilem;
Hanc ego cavere diligenter debui,
Ne culpa tenuis ingeni corrumperem:
Atque his profecto, caeterisque fabulis,
Quascumque fingere experiar Phaedri stylo,
Conabor, ullo sed sine labore anxio,
Uti suum adsit non inconveniens decus.

FABULA II.

SOLE ET AQUILO.

SOL quondam et Aquilo, uter foret valentior,
 Delitigabant. In viatorem suas
 Se quemque vires experiri convenit.
 Statuunt, ut, ipsi pallium qui excusserit,
 Is jure merito sese victorem ferat.
 Tum primus Aquilo flatibus horrifonis furit:
 At se viator contra vim venti arctius
 Involvit. Ergo, postquam profecit nihil
 Aquilo, calentem Sol emolitur facem,
 Radiosque sensim in intimam insinuans cutem
 Viatoris agit. Ille mox exaestuatur;
 Simulque ab humeris pallium sponte exuit.

Vim vi repellunt homines plerique: ast eos,
 Quo vult, volentes pertrahit benignitas.

II.

AGRICOLA ET CICONIA.

SATA depascebant laeta Gruës et Anseres.
 Laqueum tetendit Agricola; eosque, et simul
 Cepit Ciconiam. Illa vero supplicat;
 Et se innocentem dicit; et neque Gruem,
 Neque Anserem esse; sed avium omnium optimam,
 Ut quae pie parentes revereri suos,
 Senioque fractos alere consueverit:
 Etiamque campis navo, ait, operam utilem,
 Angues, lacertos, pestesque id genus, vorans.
 Horum, inquit ille, quae dicis, nil me latet;

Sed quando capta es una cum nocentibus,
Quam meruere illi, rite quoque obibis necem.

Qui socium hominibus flagitiosis se dedit,
Vel si nil peccet, poenas expectet pares.

III.

PISCATOR ET PISCICULUS.

Piscator in aquas cum jecisset hamulom,
Pisciculum eduxit. Orat ille, et obsecrat,
Ut sese abire, sic minutulum, sinat:
Crescam, ait, interea; cumque factus grandior
Fuero, majore tunc me recipies lucro.
Piscator autem, in capsulam, loquacule,
Ingredere, dixit; * ego spem pretio non emo.

IV.

MEMBRA ET VENTER.

AGentes pro se, proque membris caeteris,
Ventrem incusarunt aliquando Pes, et Manus,
Quod otiosus lucra voraret omnia.
Demum laboret, vel ali deinceps ne petat,
Edicunt. Ille semel, atque iterum supplicat;
Nequicquam. Contumaces alimentum negant.
Exhaustus ergo longa Venter deficit
Inedia: at pariter Membra deficiunt. Suum
Tunc fungi voluit, at sero, officium manus:
Nam factus Venter nimia desuetudine
Debilior omnem repulit omnino cibum.
Sic Membra denique, dum Ventri male invident,

* Ego spem pretio non emo. Terentius, *Adelph. Act. ii. sc. 2.*

Pereunt eodem, quo perit Venter, modo.

Officiis cupeta societas mortalium,
Quamquam diversis, mutuis tamen, viget.

V.

CANIS ET BOS.

PLeno accubabat forte praesepe Canis:
Bos venit, ut comederet: ille se erigens
Vetuit. At ista cum tua invidentia
Di te, Bos inquit, perdant, qui non vesceris
Foeno isto, quique vesci eo me non sinis!

Haec invidorum abominanda est indoles:
Quibus uti nequeunt, neminem frui volunt.

VI.

PUER ET FORTUNA.

AD oram putei dormiebat Puerulus.
Eum Fortuna suscitans, abi hinc, ait;
In puteum namque si caderes, non hanc tuam
Fuisse culpam, sed meam omnes dicerent.

VII.

CAMELUS AD JOVEM.

Camelus olim sortis pertaesus suae
Conquestus est; armari Taurum cornibus;
At sese inermem caeteris animalibus
Objectum: cornua ergo donari sibi
Jovem rogavit. Verum iratus Jupiter
Implere votum non recusavit modo,

Sed etiam auriculas decurtavit bestiae.

Fortuna vivat quisque contentus sua.

VIII.

LUPUS ET HOEDUS.

CApra pastum itura stabulo Hoedum concluderat,
Aperire nemini, ipsa dum redeat, monens.

Audiit, et illuc post paulo accedens Lupus
Pulsat, vocemque caprinam imitatus jubet
Fores recludi. At Hoedus sentiens dolos,
Non aperiam, inquit; ad me vox meat quidem
Caprina; sed per rimulas video Lupum.

IX.

OVES ET LUPI.

OVES, Luposque, pace facta, junxerat
Solemne foedus, utrimque obsidibus datis.
Oves dedere vim canum, catulos Lupi.

Sed illae cum vix incoepissent simplices
Liberius agere, et pace properarent frui;
Catuli ecce, matrum desiderio perciti,
Ululatus edunt. Audiunt Lupi; irruunt,
Fidemque laesam criminantur, ac Oves
Laniant, heu! destitutas praesidio canum.

Pax fraudulenta bello ipso pejus malum.

X.

VULPIS ET CAPER.

IN puteum Vulpis, et Caper descenderant
Siti compulsi. Cum bibissent, et Caper
Respicere circum inciperet, de reditu anxius,
Bono animo es, inquit Vulpis; hinc enim prius

Reputavi mecum qui possimus egredi.
 Namque ad parietem si admovebis te modo,
 Pedibusque corpus posterioribus eriges,
 Mentoque ad pectus adducto ista cornua
 Reclinabis, ego per tua terga transiens
 Evadam e puteo, teque educam postea.
 Cujus consilio cum Caper haberet fidem,
 Et id omne faceret, quod erat praeceptum sibi;
 Resiliit Vulpis; atque dum, prae gaudio,
 Exultim in ipso gestit putei margine,
 Nil curae, socio quid suo fieret, habens,
 Dolosa, perfida incusatur: at refert:
 Age tamen, hirce, si tantum sensus tibi
 In mente, quantum est setarum in mento, foret,
 An prius, amabo, puteum in hunc descenderes,
 Quam exploravisses, quo egredi possis modo?
 Hoc admonemur exemplo, nihil aggredi,
 Ni facilis ante prospiciatur exitus.

XI.

MULIER ET GALLINA.

G Allinam habebat Mulier, quae quotidie
 Pariebat ovum: bina sed, pro singulis,
 Ova parituram, si plus escarum daret,
 Sperans, incoepit educare lautius.
 Atenim Gallina, exinde facta pinguior,
 Ovum ultra parere ne potuit unum quidem.
 Tardat, hebetatque luxus hominum industriam.

D

XII.

CANCER ET VULPIS.

SALUM deferuit olim Cancer, in solo
 Pascendi cupidus. Quem Vulpis procul ut videt
 Esuriens, illuc accedit; et eum capit.
 Nae, dixit ille, iusta patior, qui, salo
 Cum fuerim natus, voluerim solo ingredi!

Suus est cuique lege finitus locus,
 Quem praeterire sine periculo non licet.

XIII.

MUSICUS.

BENE incrustatam calce Musicus domum,
 Rudis canendi, habebat: in qua dum canit,
 Sibi resonantem plenius vocem putat
 Valde canoram; factus et superbiior,
 Credit oportere protinus se in publicum
 Dari theatrum. At experiendi gratia
 Illuc profectus, tristem, et exilem sonum
 Cum distribueret tertios vix ad gradus,
 Concordibus eum sibilis turba excipit.

Scholarum in umbra qui latens placuit sibi,
 Recte ne sibi placuerit, publica lux probat.

XIV.

CANIS ET ASINUS.

DUM blanditur hero, dumque familiae Canis,
 Canem demulcet herus, demulcet familia.
 Quod animadvertens Asinus, graviter ingemit:
 Id certe inique comparatum existimat;

LIBER TERTIUS.

52

Illum gratum esse cunctis, accipere cibum
 De mensa herili, et has omnes ludo suas
 Beatitates, otioque consequi:
 Portare contra sese clitellas suas,
 Caedi flagellis, otiosum nullibi
 Cessare, et esse despectum omnibus tamen:
 Istuc si fiat autem blanditiis, eam
 Decrevit artem, tam utilem, pariter sequi:
 Et ea propter hero, forte redeunti domum,
 Rem tentaturus, procucurrit obviam;
 Et subsilivit, et pulsavit ungulis.
 At ille clamat; advolantque servuli;
 Et ineptus Asinus, qui se urbanum credidit,
 Nodosis pulchre dedolatur fustibus.
 Saepe, ubi repugnat natura, officit labor.

XV.

BOS ET VITULA.

ARantem Vitula pinguis aspiciens Bovem,
 Eum contempsit prae se, quae nihil ageret.
 Sed sacrificii mox ut advenit dies
 Bovem relinquit dominus, et Vitulam immolat.
 Quod cum videret, heus amica, Bos ait,
 Laboravisse nunquam quid te nunc juvat?

XVI.

LEO FILIAM RUSTICI AMANS.

LEO cujusdam Rustici amabat filiam;
 Cumque illam habere cuperet, patrem virginis
 Rogavit, assentiret nubere hanc sibi.

Nullo se pacto, ut Filia nubat bestiae,
 Adduci posse Rusticus refert: tamen,
 Cum torvè aspiceret, frenderetque dentibus
 Leo minanti similis, ille exterritus
 Mutat consilium; Filiamque huic nubere
 Se cupere dicit; modo sibi dentes sinat
 Unguesque velli, qui terrent virginem.
 Quod postquam, amore caecus, permisit Leo,
 Sibi ergo demum Filiam dari expetit:
 Sed illum inermem Rusticus jam non timens,
 Arrepto fuste, pulsat, et abigit domo.

Amor, caecus amor extinguit prudentiam,
 Ipsamque deinde fortitudinem domat.

XVII.

CULEX, LEO, ET ARANEA.

NEque ego te timeo, neque me fortior es, ait
 Culex Leoni: tunc terrorem mihi
 Incutere credas, ex eo quod unguibus
 Lacerare noris, dentibusque laedere?
 Age vero ad pugnam nunc veniamus, si lubet.
 Dixit; simulque cecinit animosus tuba;
 Simulque inhaesit naribus adversarii,
 Cutemque teneram pupugit pertinaciter.
 Leo furiosus unguibus proprios sibi
 Dilaniat artus, donec exanimis cadat.
 Suum superbus tunc victor epinicium
 Idem ipse tubicen personans, hinc avolat:
 Verum tenuibus mox filis Araneae
 Implicitus, vitam gloriosam finiit,
 Lamentans, hostem quod qui tantum vicerat,
 Nunc ab animante tantula ferret necem.

XVIII.

COLUMBAE ET ACCIPITER.

Bellum Columbae gerere contra miluum
 Voluere: idcirco deligunt regem sibi
 Accipitrem: at ille se hostem, non regem probat;
 Etiamque miseras milui ferocius
 Rapi, laniatque, tum suam dolent vicem,
 Satiisque, dicunt, milui impetus fuit
 Tolerare, quam hujus regiam tyrannidem.

XIX.

SIMIA ET VULPIS.

Vulpem rogavit olim Simia, ut daret
 Caudae sibi partem, contegendas ad nates;
 Etenim, quod usui et honori foret sibi,
 Huic esse id oneri. At illa respondit, nihil
 Nimis esse, caudaque adeo verri humum sua
 Se malle, quam illa Simiae nates tegi.

Significat haec fabella, raro quidpiam
 Superfluum esse diviti, ut egenum juvet.

XX.

AUCEPS, PALUMBUS, ET SERPENS.

Auceps Palumbo cum dolos praetenderet,
 Premit Anguem, cujus dente violatus perit,
 Malum jure feres, quod parabis alteri.

XXI.

ASELLUS, EJUSQUE HERUS.

In sylvam Asellus cum venisset, reperit
 Caesi Leonis exuvias: has induit:

Ad pascua dehinc, sic personatus, redit:
 Greges, armenta territat, fugat: videt
 Herum venientem; in ipsum pariter irruit:
 Sed apprehensis ejus auriculis Herus,
 His sorte, dixit, artibus alios licet
 Decipias; at, ego cum probè te noverim,
 Afellus es, et Afellus semper eris mihi.

XXII.

TAURUS ET CAPER.

TAurus Leonem dum fugit, aliquod sibi
 Latibulum quaerens, speluncam obviam subit:
 Sed obstitit ei cornibus adversis Caper.
 Nunc me, inquit ille, impune contemnis quidem;
 Verum, si abierit, quem fugio; tunc sentias,
 A Tauri quantum viribus distet Caper.
 Etenim speluncam cum praetergressus Leo
 Procul abiisset, omni sublato metu,
 In Caprum Taurus insilit, et eum necat.

Tibi breve tempus dum fors defendit malum,
 Potentiorum ne spernas hostem cave.

XXIII.

CORNIX ET URNA.

HOC argumento, Lector, ostendam tibi,
 Ingenium acuere quam sit apta necessitas.

Aquae Urnam Cornix olim sitiens reperit;
 Sed altior erat Urna, quam pertingere
 Ut posset ad aquam: tunc ipsam connititur
 Effundere Urnam; nec valet. tum denique
 Injacet lectos ex arena scrupulos:
 Aqua sublevatur. Hoc pacto Cornix bibit.

XXIV.

VENATOR ET LEO.

CUM Venatore litigabat, et suam
Leo præferebat hominis fortitudini.
Post longa jurgia ducit adversarium
Venator ad mausoleum, ubi sculptus fuit
Jacens, domitusque viribus hominis Leo.
Sed hoc sibi fera satis esse indicium negat:
Id etenim, dixit, sculpunt homines, quod volunt;
At si Leones sculpendi artifices forent,
A se prostrati quot viderentur viri?

XXV.

CORVUS ET SERPENS.

Serpentem Corvus esuriens loco videt
Aprico dormientem: simul in hunc volat;
Rapitque. At ille mox ubi ad sese redit,
Corvum remordet; qui se moriturum brevi
Cum jam sentiret, heu! me, dixit, qui lucrum
Hic, unde pereo, mihi speraverim fore!

Fabella spectat homines incautos, quibus
Id, quod cupiêre, sæpius damnum creat.

XXVI.

RUSTICI ET SARMENTA.

DUO cum quondam Rustici ad littus maris
Sederent otiosi; navem conspicer,
Unus ait, eamque permagnam mehercule.

Post paulo dixit alter: ego vero id nego,
Hanc esse navem; at esse contendo scapham.
Expectant; demum sarmenta appelli vident.

Magnam ex longinquo quae reverentiam movent,
Ubi coram aderunt, saepe erunt contemptui.

XXVII.

AVIS, EJUSQUE PULLI, ET VILLICUS.

MOnuit locatos in segete Pullos Avis,
Ut diligenter, hinc dum abest, attenderent,
De messe fieret si sermo. Pulli anxii
Redeunti narrant matri, amicis Villicum
Suis mandasse curandum id negotii.

Respondet Mater, esse nil periculi.

Item trementes nuntiant alio die,

Propinquos, operam ne recusarent suam,

Rogatos. Ut sint securi, rursus jubet.

At illa demum ut audiit, cum filio

Statuisse Villicum, ipso ut mane postero

Inciperent ambo triticum succidere;

Fugiamus inde, nati, tempus est, ait.

Stultum expectare ab aliis, agere quod queas.

XXVIII.

CROCODILUS ET VULPIS.

DE nobilitate gloriabatur sua,
Pluresque Vulpi instabat commemorans avos
Crocodilus, unde recta venisset via.
At Vulpis, unde venerim, dixit, minus
Me id angit, quam quo vadere liceat mihi

XXIX.

URSUS, LEO, ET LUPUS.

CORREPTUM, jamque strangulatum, mandere
Parabat Ursus hinnuleum famelicus.

Leo, siccis pariter faucibus, supervenit,

Et extorquere praedam violentus parat.

Ursus, qui multis antea leonibus

Restiterat, avida nunc ubi stimulat fames,

Sese videlicet ait nolle cedere.

Exoritur ergo pugna utrimque pertinax,

Et horrida: neuter vincit; neuter se imparem

Sentit; pugnantque, dum defecti viribus,

Et hinc, et inde simul in terram corruant.

Cum sic jacerent languidi, accedit Lupus,

Causamque tollit hinnuleum certaminis;

Quem sibi videntes impune abripi, invicem

Dixere: miseri strenue pugnavimus,

Ut latro pugnae ferret omne praemium!

XXX.

ASINUS DOMINOS MUTANS.

APUD olitorem peragebat Asinus dies,

Multum laborans, ut videbatur sibi,

Parumque comedens: ergo se plus duriter

Haberi, quam fas, jusque vellent, credidit.

Jovem rogavit, sortem ut mutaret suam:

Ejusque precibus exoratus Jupiter

Operam navare figulo eum deinceps jubet.

Sed ferre coenum, ac tegulas dum cogitur

Indefinenter, hanc etiam sortem pati
 Iniquiore, quam prius, mente incipit:
 Mutare dominum, imprudens, rursus expetit,
 Rursusque auditur, lege sed posita tamen,
 Ut haec quaecumque fuerit ultima sors, ferat,
 Neque speret aliam deinde venturam vicem:
 Is cum annuisset, obtigit Coriario:
 Tum, quid rogavi, dixit lamentans? heros
 Apud priores vivere satius fuit;
 Namque ille postquam multis me laboribus
 Necuerit, parcat ne corio quidem meo.
 Quamvis acerba sors erit, eam sustine,
 Ne peior fiat, obtrectare si velis.

XXXI.

APER ET CERVA.

Ferus acuebat dura ilice dentes Aper:
 Quem conspicata Cerva, cur, inquit, facis
 Id quod, ut opinor, nunc fieri nil indiget?
 Nam nullus hostis, aspice, occurrit tibi,
 Circumque paces omnia celebrant bonas.
 At setiger: non absque causa facio, quod vides;
 Etenim pugnandi cum mihi tempus venerit,
 An tunc fore putas dentes acuendi locum?
 Sero parantur arma, cum hostis ingruit.

XXXII.

ASINUS ET EQUUS.

EQUO invidebat Asinus, quod totos licet
 Male otiosus ille cessaret dies,
 Tamen aleretur delicate et largiter;

Laboribus ipse dum perpetuis interim
 Exercitatus, vix alimonii satis
 Et insuavis, et vilis, habet, quod queat
 Efficere, vita ne se misera deferat.
 Sed ad pericla belli postmodum videns
 Equum apparari, jam suam sortem incipit
 Diligere; et, Asinum vivere, inquit, me juvat.

Eorum, qui beati creduntur, mala
 Videre, miseris non leve est solatium.

XXXIII.

ÆTHIOPS.

SIBI loquacem contigisse Mulierem
 Dum Vir conqueritur, et frenum celerrimae
 Imponere linguae mille tentat artibus,
 Operamque perdit; sic Aesopus incipit
 Narrare: servulum Aethiopem quidam emerat;
 Cujus nigrum colorem contractum putans
 Fuisse propter solam negligentiam
 Domini prioris, usque, et usque hunc institit
 Lavare, donec immodica vexatio
 Eo coëgit miserum, ut morti occumberet.

Corrigere qui vult naturam, Aethiopem lavat.

XXXIV.

MUSCÆ.

EFfusa mellis copia est: Muscae advolant,
 Comeduntque; sed mox impeditis cruribus
 Revolare nequeunt. Heu! miseram, inquiunt, vicem!
 Cibis iste blandus qui pellexit suaviter,
 Nunc fraudulentus quam crudeliter necat!
 Perfida voluptas hoc exemplo pingitur.

XXXV.

, VESPERTILIO ET MUSTELÆ.

HUC, illuc temere dum volat, casu evenit
Ut in Mustelae nidum Vespertilio
Irruat, in ipsoque capiat impetu.
Haec autem, acerbo quoniam erant omnes sibi
Odio volantes, sic mei, inquit, caeteri
Hostes perire possint precor, ut tu modo
Peribis! praedamque simul vexat unguibus,
Ac devorare jam parat. Periculum
Persentit ille; seque murem, non avem
Testatur esse; cumque fecisset fidem,
Abeundi, quo placuerit, libertas datur.
Sed inde (tanta est ejus imprudentia!)
In aliam rursus, nec multo post, incidit
Mustelam, cunctis muribus quae maxime
Esset inimica: quodque murium in genus
Mihi fervet odium, morte protinus tua
Solaberis, ait. At quis error te malus,
Reponit ille, decipit? cave, obsecro,
Ne pecces id quod postea infectum, soror,
Volueris frustra: non ego sum, quem tu putas,
Aliquis de gente murium infestissima:
Male mures pereant; vivat avium gens: avis
Ego sum; quod alis, aspice, en meis tibi
Probare possum. Mustelae haec oratio
Honestata visa est; sicque praesentissimam
Evasit iterum Vespertilio necem.

Haec vita fragilis ingenium versabile,
Variumque, variis pro periculis, expetit.

XXXVI.

HOEDUS ET LUPUS.

HOEdilis ipso tutus in fastigio
Cum staret Hoedus, inde prospicit Lupum,
Qui praeteriret; ac simul, quantum potest,
Conviciari coepit. Respondet Lupus:
Non tu, sed iste nunc locus illudit mihi.
Audacia nulla est, nullum ubi periculum.

XXXVII.

TUBICEN ET HOSTES.

DElapsus in victrices Hostium manus
Tubicen, rogabat, innocentem se virum
Ut ne, quod facere jam parabant, caederent;
Et hominem, aiebat, occidi unquam neminem;
Eaque sola, quam libens tradam, tuba
In auras spargere futes didici sonos.
At illi: merita tu tamen occumbes neci,
Hocque magis etiam, quod pugnandi sis licet
Ipse imperitus, alios ad pugnam excites.
Fabella ostendit, hunc qui impellit ad malum
Plus peccare ipso, qui malum inde perpetrat.

XXXVIII.

ACCIPITER ET CUCULUS.

CUculum amaris increpaverat jocis
Accipiter, ipsi quod pares quanquam dedit
Natura vires corporis, animo tamen
Dejectus humili, vesci malit vermibus,
Quam carnes avium habere suaves in cibos.
Paucis diebus deinde transactis, videt

Cuculus illum, quem necarat Rusticus,
 Pendere summo turris e fastigio,
 Ut alios poenae terreat similis metu
 Accipitres, ne columbas praedari velint;
 Tibique, dixit, solis vefci vermibus
 Si maluisses, quanto nunc melius foret!

Fortuna tenuis paucis est periculis
 Obnoxia; ipsam tenuitas sua protegit.

XXXIX.

CAPONES DUO.

SImul Capones nutriebantur duo
 In ornithione inclusi; at horridus, et macer
 Languibat unus; alter pinguis, et nitens
 Suam jactabat speciem, et corpulentiam,
 Sociumque prae se contemnebat, et probris
 Amarulentis non leves injurias
 Super etiam addens, opprimebat miserulum.
 Interea herilem amicus advenit domum;
 Ac delicatas ipsi cum dapes herus
 Apponere vellet, pinguem Caponem necat,
 Macrum relinquit; socium qui suum videns
 Cum perimeretur, nunc ego me, dixit, scio
 Qui sit miserior; tu nempe ipse, qui modo
 Beatus insultabas miseriae meae.

Sortem improborum suffer, quos donis suis

* Fortuna cumulat: hos faginat, ut immolet.

* Commirius, uti postea animadvertimus, in fine fabulae
 de Tauro faginato memoraverat victimas,

Fortuna quas faginat, uti sibi immolet.
 de nostra hujus imitatione, quanquam fortuita, monendum
 censuimus.

XL.

ARANEA ET HIRUNDO.

ARanea quondam exarserat in Hirundinem,
Irata, muscas, vesci quibus ipsa assolet,
Quod illa caperet ore furaci volans.

Ergo vindictae cupida, nec, res exitum
Quem sit habitura denique, satis providens,
Textilia ad altas retia suspendit fores,
Qua pervolare saepe inimicam noverat.
Enimvero illa concitatos impetus
Mox advolando huc dirigit; sed retia,
Textricemque simul aera per medium rapit,
Portatque nec novi oneris quidquam sentiens.

Tunc misera tractus per profundos aëris
Aranea pendens, hanc, ait, iuste vicem
Exterior, genera quae volantium infima
Cum vix labore magno praedari queam,
Capere aves posse tam magnas putaverim.

Majora viribus aggredi ratio vetat,
Sed ratio, et via quid commune consulunt?

XLI.

VULPIS ET HERINACIUS.

Samii cum vellent dedere neci, publicae
Rei administrum, furtis ditatum suis,
Aesopus tali fabula deterruit.

Tetram in lacunam forte Vulpis incidit;
Nec potuit exire, impeditis cruribus
Limo tenaci. Et hanc simul magno agmine

Muscae advolantes subtilibus aculeis
 Adfigere certant. Quam videns Herinacius
 Parabat, quippe motus misericordia,
 Malas abigere volucres; illa sed abnuit;
 Meoque, dixit, haec jam plenae sanguine
 Parvam creare possunt mihi molestiam;
 Aliaeque abactis succedant famelicae,
 Quae, mihi quod reliquum sanguinis est, exhauriant.

XLII.

JUPITER, MODESTIA, ET VIRTUTES CAETERÆ.

VArias Virtutes cum creasset Jupiter,
 Quae dulces homini et utiles comites forent,
 Produxit ultimam omnium Modestiam:
 At ipsi in homine nulla sedes est super
 Relicta, quam non e sororibus suis
 Aliqua occupasset: quod animadvertens, tibi
 Nullam quidem, inquit Jupiter, sedem licet
 Habere propriam, his caeteris qualem dedi:
 Sed istae quoties emicare incoeperint,
 Te simul adesse jubeo; ne quid audeant,
 Quod non tuo ipsa more blando temperes.

Hinc usque laude vera Virtutes carent,
 Quibus Modestia pretium non addidit.

FABULARUM AESOPIARUM

LIBER QUARTUS.

PROLOGUS.

AB illo vetere, simplici, mundo stylo
Magis recessit in diēs Latinitas,
Romana pubes quo se exercuit minus
In scriptitandis versibus senariis,
Quales Poëtae non modo omnes scenici
Veteres solebant in suis comoediis
Usurpare: imo et alii ferme caeteri
Veteres poëtae, si qua praesertim vasmae
Lubido Musae scriptionem ludicram,
Menippeamque concinnare jusserat,
Metrorum amabant hanc libertatem sequi
Suavem profecto, nec minus vocabulis,
Quam rebus ipsis pangendis aptissimam.
Romanorum ille Varro qui doctissimus
Ante, et post fata dictus est, hujusmodi
Senariorum millia multa scripserat;
Seu collocaret defricandis moribus
Operam, et per urbem spargeret lepidos sales;

Seu fabulosas festiveque texeret
 Narrationes, monitisque ornaret bonis
 Communem vitae ad usum pertinentibus.

Olim haec fuere. Sed mox tam liquidum genus
 Scribendi, tamque delicatum respuit
 Illapsa sensim argutiarum cupiditas,
 Demumque turbo Cordubensis obruit.
 Jamque hae regnare pestes late incoeperant,
 Suas fabellas Phaedrus cum primum edidit:
 Et hinc est forte, ad nos quod ille venerit
 Nullo approbatus veterum testimonio;
 Pauloque post e vivis quam decesserat,
 Sibi hunc fuisse haud cognitum Seneca * indicet.

Meo quidem iudicio, si Phaedri stylus,
 Si ingenium, et ista acquabilis festivitas
 Aliquando fuerint Romanis contemptui,
 Apud eos artem eloquii, et gustus indolem
 Fuisse paulum corruptas oportuit.
 Illius ergo semita qua monstrat viam,
 Presso obstinatus ingredi vestigio,
 Pergam innocentes expolire fabulas.

* *Consolat. ad Polyb. cap. 17.* Non audeo te usque eo producere, ut fabellas quoque et Aesopeos logos, *intentatum* Romanis ingeniis opus, solita tibi venustate connectas.

FABULA I.

SUS ET LEAENA.

FEcunda Sus Leaenae vertebat probro,
Catulum quod unum quolibet partu ederet.
Unum, at Leonem; retulit indignans fera.
Res dignitate praevalent, non copia.

II.

PUER ET CARDUELIS FUGITIVUS.

DE Carduelis ingrati dementia
Afflictus olim conquerebatur Puer,
Quod illum quanquam delicatioribus
Alere solebat, ipse nutritor, cibus,
Tamen a se abiret fugitivus; dein supplicans,
Revertere, inquit, amicule mi, revertere;
Amaritudo nulla mihi pectus movet,
Pacemque tecum, si reverteris, bonam
Reconciliabo: et isthaec elegantula,
Formosa cavea, quam relinquis, nil habet,
Mihi te quod reddat poenitentem transfugam?
Haec Carduelem oratio jam coeperat
Mutare, ut esset non inexorabilis;
At solo caveae nomine audito avolat.
Pulchrum esse, ut aiunt, carcerem nullum, hinc patet.

III.

PASTOR ET MARE.

PEcudes cum egisset Pastor ad littus Maris,
Undamque leni cerneret pellacia
Ridentem, studio navigandi captus est:

68 FABULARUM AESOPICARUM.

Oves ergo suas commutavit dactylis,
 Quibus navigio impositis, magna animo movens
 In altum solvit. At tempestas ingruit;
 Et cum veniret in vitae periculum,
 Sua ipse moerens omnia in fluctus bona
 Projecit, et vix repetiit portum miser,
 Oves ibidem denuo cum pasceret,
 Placidaque staret unda; dactylos, ait,
 Dolosa, video, rursus, at frustra, cupis.
 Usu periculi vita fit peritior.

IV.

LEO, ASINUS, ET VULPIS.

VEnatum iere Vulpis, Asinus, et Leo:
 Praeda ampla facta est: hanc Asinum Leo jubet
 Partiri; singulasque partes singulis
 Aequales ille cum poneret, eum ferus
 Rapit, laniatque: postea Vulpeculae
 Dat idem negoti; quae cum, longe astutior,
 Partem Leoni poneret longe optimam,
 Minimam particulam vix reservaret sibi;
 Leo, a quo fuerit tam bene docta, quaesivit.
 Me, retulit illa, docuit hujus calamitas.

V.

MUSCULUS ET FELIS.

OBambulabat, editus in mundum recens,
 Musculus; et illam singulis animantibus
 Communem lucis usuram dum carperet,
 Prae gaudio alacer, ac properaret vivere;

Sibi vacantem graviter, et magnum nihil
 Meditantem capite immobili, Felem aspicit:
 Mitis profecto bellua, inquit, en adest;
 Ipsoque vultu spirat sanctimoniam;
 Hanc compellare, et, ipsa si non abnuat,
 Connectere modo vincla amicitiae lubet.
 Accedit ergo propius. At exertis simul
 Improba eum Felis unguibus capit, et vorat.
 Modesta species non hominem sanctum probat.

VI.

INVIDUS ET AVARUS.

INvido, et Avaro Jupiter quondam annuit,
 Peteret alteruter id quod optaret magis,
 Mora nulla, votis rem successuram suis;
 Ea lege tamen, ut, petenti quod datum
 Fuisset, duplum tribueretur alteri.
 Honestam certe, nec mihi visam haecenus
 Benignitatem impertit hodie Jupiter,
 Secum ait Avarus; illam nos autem decet
 Apponere lucro, quam licebit maximo;
 Parcamus igitur votis imprudentibus
 Praeire socio. Pro sua parte Invidus
 Attenta mente pariter omnia ponderat;
 Postquamque ne quid peccet imprudens, satis
 Sibi praecavisse visus est, ultro prior,
 Quo vota tendant, aperit; et oculus rogat
 Sibi eruatur unus: hoc pretio lucrum
 Sibi esse reputat socio geminos erui.
 Ubi fingit aliquid esse venturum beai
 Cupido caeca negligit praesens malum.

VII.

GALLUS, ASINUS, ET LEO.

IN agrum eundem Gallus, Asinus, et Leo
 Venere; Gallus, grana ut quaerat tritici;
 Asinus, palatum carduis ut tergeat;
 Leoque, praedam si quam inveniatur, ut voret:
 Adest inventus Asinus: hunc ergo neci,
 Occurrit quando nil melius, jam destinat.
 Irruit: at ecce Gallus argutissimis
 Percellere auras cantibus simul incipit;
 Simulque fugere cogitur Leo territus.
 Gallo * hanc natura nempe virtutem dedit,
 Sola ut Leones voce vertat in fugam.
 Tunc Asinus autem, fugere trepidantem feram
 Ubi videt, se terribilem stulte existimat;
 Illamque credit, ex sui nimio metu,
 Fugere, suumque ne ferre aspectum quidem
 Potuisse; ac tanta caecitas animum tenet,
 Ut etiam persequatur, ignavam vocans.
 At Galli acutos cum Leo tandem sonos
 Minus exaudiret, sistit, obvertit caput;
 Miratus Asinum venientem, huc infert gradum,
 Stultamque pecudem strangulatam devorat.
 Stultitia junctam si fors arrogantiam
 Habeat, auctores certum in exitium trahit.

* Quin etiam Gallum, noctem explaudentibus alis,
 Auroram clara consuetum voce vocare
 Nenu queunt rapidi contra constare Leones,
 Inque tueri: ita continuo meminere fugai.

Lucretius. lib. iv. vers. 714.

VIII.

MILVUS, CORVUS, ET AQUILA.

R Apuerat carnem, et auferebat Miluus:
Sed illam Corvus esse contendit suam,
Sibique raptam clamat, et furem arguit:
Utque omne crimen semper est obnoxium
Negationi, injusta de calumnia
Iratu alter postulat adversarium,
Et se furem esse jurejurando negat.
Fortasse Corvus, aperta vi irruens, queat
Id recuperare, quod sibi raptum dolet;
Sed novit hostem, quam sit rostro, et unguibus
Pugnare non inhabilis; remque maluit
Finiri legibus: ergo in jus eum vocat:
Cumque huc Aquila venisset, hanc humilis cliens,
Ut ne gravetur esse sibi judex, rogat.
Ea, subditorum quae secandis litibus
Debere se operam crederet, non abnuat;
Statimque carnem, quae iurgandi occasio
Discordibus erat, ad se deferri jubet;
Quam, iussa metuens detrectare, Miluus
Sanctum ad tribunal posteaquam detulit;
Secedite, inquit illa; decretoriam
Sententiam ipso castino die feram.
Condicta venit hora: Corvus adfuit:
Sed expectatus cum foret satis diu,
Nec compareret Miluus; Aquila exhibet,
Jam vacuum ab omni controversia, dapem;
Adjudicansque Corvo, sic pronuntiat:
* Fatetur facinus is qui iudicium fugit.

* P. Syrus.

IX.

EQUUS ET LUPUS.

Tutus satis praesidio virtutis suae
 Sonipes cum solus pasceret in sylvis, ei,
 Quam modo praedatus fuerat, ostentans ovem,
 Beatitates jactabat suas Lupus;
 Mirorque, dixit, quod tu tantis viribus,
 Animisque tantis praeditus, viles cibos
 Et insuaves ab ipsa decerpens humo,
 Vitam infelicem tolerare potius velis,
 Quam, tot meis edoctus exemplis bonis, —
 Vi rapere pecudes, fortioris praemio
 Frui, vescique jurulentis carnibus.
 Non hanc profecto, retulit indignans Equus,
 Tuam tibi sortem invideo, quam miserabilem,
 Et execrandam judico. Vitam quidem
 Ego minus vivo pinguius; et habeo tamen
 Pabula, naturae quantum sufficit meae:
 At prosum hominibus; et meum nomen suis
 Apud eos claret insignitum laudibus:
 Contra perpetuis imprecationibus
 Omnes petunt te, publicam omnium luem;
 Et inter ista, quae bona falso nuncupas,
 Vivis pudenda infamiae aspersus nota.

 Illum tu sanus infelicem judica,
 Qui se beatum cum fama dicit mala.

X.

LEAENA ET OVIS.

O VEM Leaena rapuerat; sed eam tamen
 Lege moriendi misericors exemerat,
 Inque famulatum sumpserat etiam sibi;

At valde eandem cum diligeret, in cava
Sui latibuli sedulo inclusam specu
Tenebat inter putridas cadaverum
Reliquias. Misera consumebatur bidens
Factore acerbo, lentisque cruciatibus
Necem obibat multam, nec tamen audebat queri:
Tantum gemens aiebat intra se: * heu! dolor!
Quam miser est, qui in tormentis vocem non habet!

XI.

VIR SAPIENS, ET EJUS INIMICUS.

VIR sapiens, etsi neminem unquam laeserat,
Inimicum habebat, qui celare quod diu
Tentarat, odium frangere ultra non valens,
Verba inter aspera graves ediderat minas.
Simul audierunt, territi properant, monent
Amici. At ille, jam mihi, inquit, noveram
Inimicum hunc esse; nec leves is, quamdiu
Latere voluit, fateor, incussit metus:
Sed eum fuisse factum pejorem mihi
Falso putatis: esse clanculum malus
Cum desinit hostis, esse tunc bonus incipit.

XII.

CATELLA.

CAtellam, valde amatam, delicatius
Pascebat manibus ipsa suis muliercula;
Nec alias illa ferre potuisset manus,
Quamvis dedissent ordinarias dapes.

Sed cum repente, fatis ita jubentibus,
 Domina abiisset illuc, unde neminem
 Redire dicunt; in potestatem venit
 Hominum Catella, qui nullas ei, ut prius,
 Benignitatum delicias indulgeant,
 Sed illam potius, veluti si gregariis
 De canibus esset aliqua, misérias pati
 Cogant acerbas victitando duriter;
 Etiamque saepe tecto abigunt interdiu,
 Mittuntque noctu exclusam, ah! dormitum foris.
 Miranti interea caeteras canes, quibus
 Non melius esset, quam sibi, et suam tamen
 Quae sortem non dolerent, una sic refert:
 Haec vitae ratio, quae novitiae tibi
 Videtur aspera, usu et assuetudine
 Idonea nobis facta est, nuncque etiam placet;
 Tuasque quondam si fortuna minus favens
 Beatitates aliqua intercapedine
 Disturbavisset, illud, quod nunc te negas
 Tolerare posse, ferres vivendi genus.
 Nimis beata vita venturae nocet.

XIII.

RUSTICUS, ET ASELLUS.

A Sellum agebat Rusticus, onustum probe,
 Ejusque quantum viribus satis foret.
 Cum carperet iter per frutetosum locum,
 Ni sum falsus, ait, hinc prope a me conspicio
 Virgulta, quorum non sit usus futilis;
 Faciuntque prorsus ad meam cupidinem;
 Operae ergo pretium fuerit haec decerpere:

Ohe, resiste, Barde: id oneris additum
Feres, nec, opinor, magno incommodo tuo.
Resistit Asinus; nec mora, imprudens herus
Virgulta caedit, mundat, aptat, colligat,
Pondusque justo ponderi imponens novum
Quadrupedis armos premere plus justo incipit:
Tamen eum, vel sic, progredi viam videns
Satis expedito incessu, sarcinam putat
Non esse tantam, ut non aliquantulo magis
Illam aggravare sine periculo queat;
Sibi ergo lapidum cum strues occurreret
Juxta viam seposita, et ex illis duos
Videret, qui placerent sibi prae caeteris,
Stulte, inquit, facerem, si, mihi quod objicit
Fortuna tam benigna, negligerem bonum;
Atque duo lapides, quos facile tollit manus,
Quantillum est oneris? hos et, Aselle mi, feres.
Negant, heu! ferme officium vires: fert tamen
Pecus misella; omnis etiam, recolligit,
Quidquid vigoris in se est, reliquias breves;
Ita ut miretur, gaudeatque Rusticus,
Asinum sibi esse talem, quem nullus labor
Impediat; cumque nudum incedere gravior
Suaderet aestus, detrahit vestem sibi,
Et caeteris quoque impedimentis eam
Non dubitat super ingerere, nil dum suspicans,
Quanto prope esset Bajulus infelix malo
Ut conficeretur denique: enimvero in via
Grave offendiculum cum sefellisset pedem,
Simul ille cadit, et sarcina oppressus perit.

Qui minimus, saepe summus est mali gradus.

XIV.

SUPERBA ANXIETAS, sive MUSCA, REGULUS,
ET TROSSULUS.

A Estate media sex anhelantes equi
Currum trahebant, aridumque ut erat solum,
Multam excitato pulvere umbrabant diem.
Temone in ipso tenuis interea sedens,
O quantus, inquit Musca, premit equos labor,
Quantusque sudor irrigat, dum me trahunt!
Sic praevalenti confidere cum vult trabe,
Quae quinque crassas facile sustineat boves,
Pusillus ille, ex alitum gente infima,
Praetentat illam, subsiliendo, Regulus,
Similis timenti, ferre se ne non queat.
Sicque impudenti Trossulorum de grege,
Aliquis, ineptus, administris imperi
Creare multum se negotii putat,
At, ille vivat, an secus, hi nil sentiunt.

XV.

AVARUS ET THESAURUS.

Thesaurum Avarus fossa condiderat humo;
Quem subodoratus clanculum fur sustulit.
Ergo ille rediens, vacuum ut invenit locum,
Sortem execrari coepit insanis modis.
Tum quidam sapiens, quid, ait, incassum furis?
Ubi pondus auri sterile posueras, ibi
Repone lapidem; tibi tantumdem proderit.

XVI.

LUPUS NATUM ERUDIENS.

Nimis ferocientem cum quidam Lupus
Natum erudire vellet sanctis moribus,
Animumque dictis fingere instaret probis,
Generi, inquit, nostro multa multi existimant
Jure exprobrari, turpem quae mereant notam :
Saevi, rapaces, furtis atque caedibus
Assueti vivere latrones, Lupi audiunt :
Isti sunt tituli, isthaec honorum insignia,
Quibus adornare nos plerique hominum solent ;
Et, si fateri quod res est, nobis licet,
A veritate non aberrant plurimum :
Quod ut refutes, Nate, moderato tuo
Vivendi more, et exemplis, quantum potes,
Bonis, et ab omni furto, et fraude vacantibus,
Falsum esse ostendas, te vehementer apprecor.
Haec juniore causam plausibilem Lupo,
Et honestam habere credita est oratio ;
Imoque corde penitus jam receperat
Monitus paternos, et, reluctanter licet,
Ad obsequendum comparabat indolem.
At, grege relicto quae deerraverat, viae
Ignara, utrique tunc forte aspecta est ovis ;
Sanctaeque abactus omnis simul evanuit
Amor honestatis, cujus successit loco
Dirae voracitatis, caedis impiae
Libido victrix. Subito ad praedam curritur :
Capitur, necatur, manditur misera bidens :
Bona huc consilia recidere : sed utrum putas

Præsignavisse sceleri patrando viam?
Ipse, erudierat qui praeceptis tam bonis,
Fuit ipse ductor sceleris patrandi pater.

Hanc paedagogis expolivi fabulam,
Qui sancta verbis, prava sed exemplis docent.

XVII.

EDERA ET AGRICOLA.

HUMI serpebat Edera, itibusque lubricis
Repere contenta, non audebat altius
Erigere sese, et proximam sibi arborem
Amplecti, et excelsa adminicula prosequi;
Sed usurpare properabat totum id soli,
Quod poterat, avaris hinc et hinc illapsibus,
Ita ut feracis hortuli partem bonam
Male occuparet. Quod animadvertens, statim
Evellere malam stirpitis frugem incipit
Agricola prudens. Illa tum, nostras, ait,
Temerare frondes, barbarus quis te furor
Impellit? contine, oro, violentas manus;
Parce immerentem abolere natali solo,
Ubi pullulantes humilis in stereo comas,
Inglorioque simplex otio fruor,
Nec noceo quidquam. At ille: sed prodes nihil;
Meoque in horto quod nihil prodest, nocet:
Atque haec locutus, instat diligentius
Perpurgare omnem stirpibus malis locum.

Ad otiosos cives fabula pertinet.

XVIII.

MUSTELA ET MURES.

Mustela senior, ac deserta viribus,
Mures, ut olim, non valebat assequi.
Dolum ergo coepit meditari: in cumulum placet
Farinae sese condere; sic sperat fore
Ullum ut citra laborem venari queat.
Accurrunt Mures; sed farinam vix parant
Esitare, subito captos Mustela hos vorat.
Virtutis saepe praestat ingenium vicem.

XIX.

FELIS IN FEMINAM MUTATA.

Habebat quidam in deliciis Felem puer,
Pulcher pulchellam: ut hanc in Feminam sibi
Mutaret, Venerem comprecatus est: Dea,
Miserta cupiditatis adolescentuli,
Scitam in puellam transformavit bestiam:
Cujus specie ille inardescens, eam statim
Uxorem duxit. At cum essent in cubiculo,
Periculum facere voluit Venus, haec, corpore
Mutato, numquid et mores mutaverit;
Muremque misit in medium: at illa immemor
Eorum qui adcrant, atque genialis tori,
Surgit, ruit, murem insequitur, capit, comest,
Tum Venus indignans sorti eam reddit suae.
Statum, non mores mutabunt homines mali.

XX.

ANICULA ET ANCILLÆ.

A Nicula habebat plures Ancillas domi;
 Easque ad cantum Galli gallinacei,
 Quem sibi ad idipsum nutribat, quotidie
 Ipsa excitabat, antequam lucesceret,
 Ut facerent opus. At illae motae denique
 Quotidiani tædio negotii,
 Obtruncant Gallum, sperantes, hoc mortuo,
 In multam sese dormituras jam diem;
 Sed longe earum spem fefellit exitus;
 Hera namque, postquam Gallus occisus fuit,
 Nocte intempesta surgere eas deinceps jubet.

Mortales aliquod evitare dum student
 Leve malum, in aliud saepe gravius incidunt.

XXI.

VULPIS, ASINUS, ET LEO.

IN saltus nemorum devios processerant
 Vulpis, Asinusque, venarentur ut simul.
 Dum cursitaret Vulpis, occurrit Leo;
 Utque illa vidit imminens periculum,
 Accedit ad Leonem, et pollicita est ei,
 Asinum continuo tradituram se fore,
 Impunitatem si promitteret sibi:
 Qui cum illam sese dimissurum diceret;
 Asinum scelesti in casses incautum trahit;
 Sed hunc effugere non posse ut Leo videt,

Vulpem ipsam primo comprehensam devorat,
Ad Asinum edendum convertit se postea.

Se perdunt saepe, socios qui perdunt suos.

XXII.

MILVUS ÆGROTANS.

DIcebat Matri Milvus aegrotans suae:
Quid lamentare frustra? quin potius Deos
Precibus exorās, Mater? illa sed refert:
Deorum, Nate, quis miserebitur tui?
In orbe nullus in vota vocatur Deus,
Cujus aliquando templa non foedaveris,
Et consecratas non violaveris dapes.

Nemo adjuvare, qui nocet cunctis, velit.

XXIII.

PARDUS ET VULPIS.

MElius cavillis, quam verbis prudentibus,
Reprimitur saepe stulta gloriatio.

Superbiebat Pardus, quod varius color
Suo datus esset corpori. At Vulpis jocans,
Meus, inquit, animus et varium, quoties libet,
Capere colorem novit; ac tanto magis
Te nostrae oportet dignitati cedere,
Quanto plus vili praestat animus corpore.

XXIV.

DEUS LIGNEUS.

DEUM quidam olim Peruanus Ligneum
Colebat; ac rogabat, ut aliquid boni
Sibi tribueret: sed fiebat interim
Magis, magisque res angustior domi.

Ergo vehementi denique ira percitus,
 Deum, apprehensis cruribus, magno vibrans
 Conatu intorquet; ac muro illidit caput.
 At ecce, quantum vix unquam cupiit, simul
 Effracto capite multa vis auri effluit:
 Quod ille admirans dum recolligit, mihi
 Nil, inquit, profuisti, quamdiu bene
 Tibi feci; nunc, cum noceo, prodesse incipis?
 Abi autem procul, inepte, et futilis Deus!
 Nihilo plus his mulieribus improbis vales,
 Quae, nisi male habitae, nullum opus faciunt bonum.

XXV.

DUO JUVENES ET URSUS.

CUpido stulta juvenes incessit duos
 Sylvam explorandi, trucibus infestam feris.
 Dum diligenti se invicem studio excitant,
 Ut omnem corde porro propellant metum;
 Simul e propinquo, praedam odoratus, specu
 Erumpit Ursus; et illi simul exterriti
 Trepidare. At alter, ut erat agilis, et levis,
 Quam primam reperit, altam, scandit arborem:
 Humi decubuit alter; sive didicerat,
 Urfis id esse moris, ut depascerent
 Viventium artus, mortuorum spernerent;
 Seu potius ipse dejecerat hominem metus,
 Prostraveratque non absimilem mortuo.
 Hunc versat omnes Ursus in partes; suum
 Ad os jacentis, et nares, rostrum applicat;
 Nullumque postquam spiritum sentit, procul
 Abeamus, inquit; istud omnino liquet

Cadaver esse; jamque foetere incipit.
Quem cum prospexit abscessisse longius,
Ex arbore tandem timidus descendit comes,
Sociumque prensans, plurimum tibi gratulor,
Amice, dixit, tanto quem periculo
Ereptum video: sed rescire pervelim,
Ad te jacentem cum propius accederet,
Tecum tacite fera videretur loqui,
Tibi forte arcani numquid instillaverit.
Multa, inquit ille, monuit; ac primum omnium,
Ut inde citius, quam adveni, recederem.

XXVI.

BOS ET EQUUS.

Viridantis inter prati delicias, Boves
Pleno carpebant ore pinguitudinem:
Quorum unus, advenire cum inciperet sibi
Bonorum ab ipsa nimietate taedium,
Juncos rigentes proximi lacus petit,
Sperans ibi aliquod irritamentum gulae
Posse reperiri: sed simul vestigium
In ora posuit uda, crassi corporis
Obesitate defixus, inhaesit luto.
Illum tenacibus impeditum angustiiis,
Ac frustra exire tentantem, socii vident;
Illumque, longis cum sibi mugitibus
Opem, dare vellent, imploraret, audiunt:
Neque commovere quidquam eos sentit miser.
Forte, macilentus, et multis laboribus
Exercitatus, atque miseriis, Equus
Prope hinc advertit infortunium Bovis;

Hujusque miseret : ergo ferre opem parat ;
 Et efficacem diligentiam incipit
 Simul adhibere : calcibus partim ejicit,
 Teritque partim, sicque deprimit lutum ;
 Facilemque demum tramitem Bovi facit :
 Qui tale gratus admirans beneficium,
 Satis unquam, dixit, hance misericordiam
 Laudare possum ? nam quid autem te impulit
 Ut me adjuvares, cum propinqui etiam mei
 Me derelinquant omnis auxilii indigum ?
 Equus reponit : hi bonis videlicet
 Usque affluentes dum vivunt, sola frui
 Sua beatitate norunt ; ast ego
 Miseris adesse didici haud ignarus mali.

XXVII.

PUER ET TROCHUS.

Sonante loro dum Trochum exagitat Puer,
 Cur cogor, inquit, orbes ut, quales volo,
 Ineas, tam crebro te ferire ? cui Trochus :
 Nempe ut tibi animos plagae dant, ita et mihi.

XXVIII.

LEO, AGNUS, ET CERVA.

Agnum vorare dum Leo inventum parat,
 Non procul hinc accubantem Cervam conspicit ;
 Simulque praedae melioris cupidine
 Pellectus, petit hanc ; viliolem, quam tenet,
 Respuit. At hujus Cerva venientis sono
 Admonita, promptos in pedes se conjicit ;

Et insequentem pernici eludit fuga.

Hanc denique ille non valere se assequi

Ubi videt, primam, quam stulte reliquerat,

Praedam repetere statuit : at sero redit :

Agnus enim tuto jam recepit se loco.

Sicque Leo, nimium quod cupierit, nil tenet.

Hos fabella notat, qui, meliora dum petunt
Non obtinenda, negligunt praesens bonum.

FABULARUM AESOPIARUM

LIBER QUINTUS.

PROLOGUS.

HOS annos ante septuaginta libris
Stylo Latino rite compositis suis
Honus erat adhuc, suaque laus in Gallia.
Nunc tale vix est qui suis opus velit
Subjicere praelis typographus; vel si audeat,
Magnum est periculum, emptor ne suis libro,
Suusque lector defit. Tanto obnoxiam
Latinitatem fecit despecatui
Indocta morum facta commutatio!
Enim profecto hanc imperitis moribus
Objicio culpam; quod virum Gallum, ingeni
Cui vis, et apta differendi copia
Concessa fuerit, nunc plerique vix putent
Hominem esse sanum, si Latine scripserit;
Saltem inficeto, pravoque ejus indolem
Fuisse studio corruptam dijudicent.
Tamen Latinum quemque scriptorem optimum
Yetustum assidua recte versari manu

Pars nostrorum hominum sanior nondum negat.

Ergo et tentare, num illa, quae toties legas,

Imitando demum aliquatenus valeas tuis

Aequare scriptis lingua eadem differens,

Minime videri absurda res haec debent.

Quippe utilis erit talis aemulatio:

Sic namque fiet familiarior in dies

Latinitatis aureae scientia;

Ejusque porro varias optimas opes

Frequentiori fas erit commercio

Habere retendas. Sin minus; brevi accidet,

Superba gentis arrogantia, sibi

Ut occludantur limpidi fontes bonae

Antiquitatis; cujus ingenuae quidem

Veneres, salesque lepidi, et ars aequabilis

In libris, quos nunc Gallica expolit manus,

Plerisque nullum jam fere inveniunt locum.

Hac ipse commotus aliquantulum fui

Iniquitate temporum, et deterritus,

Ne quid Latine scriptum mandarem typis.

At primum in istis, quas polivi, fabulis

Satis expedita cum sit simplicitas styli,

Brevitasque, et sensus varietas probabilis;

Legendas modico speravi fastidio,

Venturasque etiam in multitudinis manus.

Tum si longe aliter accidat, paucissimis

Contentus esse decrevi lectoribus,

Satis beatus, hi modo sint similes tui,

Optime SALERI, qui lepore candido,

Et arte lucida, et opibus cunctis bonae

Antiquitatis jam diu mentem tuam,

Bonam ipsam et alacrem, ornare pulchre noveris.

Nunc si increpabit lector impatiens morae
 Hunc forte paulo longiorem prologum,
 Saltem hanc inibit gratiam ex me, quod sibi
 Verbosa nulla fiet excusatio:
 At fabularum quae mearum pars erit
 Extrema, quantum protinus librum dabo.

FABULA I.

CAMELUS.

Primum ut Camelus visus est, perterriti
Fugiebant homines: procedente tempore,
Animadvertentes ejus mansuetudinem,
Adeo confisi sunt, ut ad illum accederent:
Sed ubi cognorunt nullam tantae belluae
Inesse bilem, sic eam contemptui
Habuere, ut etiam fraenos illi imponerent,
Et circumagendam pueris traderent suis.

Fabella ostendit, usu, et consuetudine
Minui timores, sensimque evanescere.

II.

VIATOR ET LAPIDES.

ISTI me lapides hercle conficiunt gravi
Labore, cursumque etiam, nec mediocriter,
Praepediunt; talem cūr molestiam fero,
Inquit Viator saxosam ingressus viam?
Simulque lapides, quotquot obstant, incipit
Tollere, et ejicere, et expurgare limitem,
Facilius agere qua sese possent pedes.
Sed quis enimvero fructus hinc demum redit?
Duplum laborem, duplam is impendit moram.
Homines hoc saepe, sufferendum quod foret,
Stulti, minuere dum volunt, augent malum.

III.

VULPIS ET CERVUS.

MAlevola Vulpis, et inimico percita
Invidiae motu, Cervum inceserat probris:

Sed, quanquam acuta, ac diligens malignitas
Perviderat omnia, unam ad extremum tamen
Exilitatem tibiarum objecerat.

Cui Cervus aliquam non modo haud retulit vicem,
At laetus etiam, et ipse gratulans sibi,
Mea me, dixit, esse contentum satis

Specie decebit, livor in qua perspicax

Id unum vitii, tantulumque, notaverit.

Invidia quaedam est, quae, quos carpserit, juvat:
Quod non vituperat, laudat malevolentia.

IV.

CARBONARIUS ET FULLO.

Fullonem cum rogaret Carbonarius,
Ut una secum, quam domum conduxerat,
Habitare vellet; quod rogas, non expedit,
Respondet Fullo; quae facerem enim candida,
Carbonibus ea simul infuscares tuis.

Male socientur, quae natura discrepant.

V.

CERVUS ET VITIS.

Venantes fugiens Ceryus in vitem incidit,
Et pullulantes latuit inter palmites:

Sed mox pericli oblitus, frondemque teneram
Edendi blanda pellectus cupidine,

Vitem, quanquam illi debebat quod viveret,
 Vitem sacrilegis laedere coepit dentibus:
 Ecce autem, dum liberius indulget fami,
 Ramusculorum motus excitator,
 Suam hic adesse praedam, venantes monet;
 Qui subito adorti Cervum figunt spiculis.
 Tunc ille moriens, patior hanc meritis vicem,
 Dixit, meam qui servatricem laecerim.

VI.

CANIS ET VULPIS.

DUM gloriatur, dumque Vulpe se Canis
 Foecundiorum praedicat; Vulpis refert:
 Foecunda magis es; catulos at caecos paris.

Vana intumescit gloria foecunditas,
 Perfectione iusta si foetus carent.

VII.

AGER, IN QUO THESAURUS.

DIES adesse sentiens sibi ultimos
 Agricola, iussit filios accedere;
 Agrumque, dixit, quem relinquo, vos mala
 Cavete ne dissidia cogant vendere;
 Defossus illic namque Thesaurus latet;
 Qua parte lateat, id vero ignorat pater;
 At enim monenti credite, ac ligonibus
 Rastrisque glebas partem in omnem vertite:
 Confidite; labor Thesaurum eruet improbus,
 Ditabitque omnes. Interim moritur senex.
 Illi imperata facere (spes enim lucri

Stimulat) terramque fodere, quam longa est dies.

Thesaurus, qualem cupierant, non est quidem
Inventus usquam; sed agrum dum sic excolunt,
Cultura peperit ipsa perpetuas opes.

Homini Thesaurus ingens, assiduus labor.

VIII.

VENATOR, PALUMBES, ET CORNIX.

TEndebat arcum Venator collineans,
Visa Palumbe; cui Cornix: quid restitas?

Quae tibi minatur, hanc sagittam non vides?

Video, inquit illa, sed quam Venator retro
Reducat ad se, petere me nedum velit.

Dum sic Palumbes misera se ipsa decipit,

Volat sagitta, nec sibi timentem necat.

Maledica vidi lingua cum restringeret
Sua tela, gravius hinc tamen vulnus daret.

IX.

EQUUS JUNIOR, ET EQUUS SENIOR.

PUllus Equus herbam habebat in prato affatim
Pinguem, tenellam: luxus at gustum obtudit,
Ipsaque creavit satietas fastidium.

Eodem, vires reficiendi gratia,

Deductus forte cum fuisset Quadrupes

Senior; adit cum Pullus, et multa rogat

Prece, impetratque, pascua ut ne deneget

Hinc ad meliora ducere. Erumpunt simul,

Et per depressa vallium, ardua collium,

Planaque camporum grandiunt celeres gradus:

At duplicari ductor umbras cum videt,
 Cursum reflectit, perque vias notas sibi
 Sensim reducit ad relicta pascua:
 Eo reveniunt penitus occaso die;
 Pulloque facilis ipsa nox causa existit
 Deceptionis, qui exertis, quantum potest,
 Herbam apprehendit, commolitque dentibus.
 Pulchre satullum dulcis excipit sopor:
 Sed orto sole rebus ut rediit color,
 Expergefactus, et oculos circumferens,
 Hui! fallor, inquit, an hoc idem aspicitur solum,
 Quod spreveram? herba haec suavis quo facta est modo?
 Respondit senior: ex labore scilicet
 Collecta coenam condit insuavem fames.

X.

GALLINA, ET OVA SERPENTIS.

Serpentis Ova Gallina olim reperit,
 Et incubavit, dum foetus excluderet:
 At illi vita vix incoeperunt frui,
 Diris necarunt altricem ipsam moribus.
 Sibi nocituros, qui educat improbos, fovet.

XI.

VULPIS ET RUBUS.

Fugiebat acta Canibus Vulpis: in Rubum
 Densum, ac rigentem, se conjecit; et Canes
 Elusit: cumque pungeretur sentibus,
 Etiamne, dixit, qui me servant, fauciant?
 At fauciant, dum servant: nam didici malum
 Ferendum esse leve, ut evitetur maximum.

XII.

PISCATOR ET THUNNUS.

Piscator olim totam qui consumpserat
 Diem labore multo, nilque ceperat,
 Littus repetebat tristis, cum subito scapham
 Thunnus, inimicum dum fugit piscem, insiluit:
 Quem capiens, longus efficere, ait, quod labor
 Non potuit, id fortuna quam cito efficit!

XIII.

DELPHINUS ET SIMIUS.

Melitaea Athenis jam propinquabat ratis:
 Exorta subito dira tempestas eam
 Fregit, pontoque dissipavit: hoc videns,
 Miseretur, et quoscumque Delphinus potest,
 Juvat, rapitque ab undis homines naufragos,
 Terraeque reddit; hos et inter Simium,
 Dum properat, haud discernens, in dorso levat.
 Hunc cum sic veheret, forte petiit, an foret
 Atheniensis? ipsa natus sum, refert,
 In urbe media; primoresque civium
 Mihi sunt parentes. Ergo, vector subjicit,
 Piraeum nosti? sic, ait, nemo ut magis;
 Amicum quippe, sanguine et junctum mihi.
 Hic autem portum Simius nimis loquax
 Mutavit homine. Quod simul sentit, caput
 Reflexit, erroremque Delphinus suum
 Intelligens, remisit in aquas bestiam.

XIV.

FURES ET GALLUS.

CUM Fures captum dedere pararent neci
 Gallum; rogabat ille, se ut dederent,
 Hominibus quippe didicerit qui utilem
 Operam navare; eosque noctu suscitaret
 Opus ad diurnum. At illi: tu tanto magis
 Moriere; quod sic nos furari vix sinis.
 Bonis placere malisque simul nemo potest.

XV.

CORVUS, ASINUS, ET AGASO.

IN prato Asellus dum tranquille pascitur,
 Exulceratum in ejus dorsum devolat
 Corvus, tunditque rostro fauciam cutem.
 Rudis ille, saltat; nec potest depellere
 Volucrum importunam; sicque tam lepidos jocos
 Praebet, ut Agaso non modo ipse Bajulus
 Suo infelici non ferat opem; at rideat.
 Heu! dixit Asinus, ista bis videor pati
 Vulnera, dum ridet, quem juvare me oportuit.

XVI.

AMNIS ET FONS.

Fontem spernebat Amnis, unde originem
 Trahebat; illum vix, exili murmure
 Scaturientem, audiri; et inter herbulas
 Tenuem, et egenum delitere dictitans:

At se per populos, urbesque celeberrimas
 Fragore magno volvere fluctus suos.
 Sensit superbum, et nostra, dixit Fons, nisi
 Suppeditet urna, quid habeas, quod jactites?
 Fabella eorum damnat insolentiam,
 Suae qui auctores dignitatis vituperant.

XVII.

CULEX ET TAURUS.

IN cornu Tauri parvulus quondam Culex
 Confedit; seque dixit, mole si sua
 Eum gravaret, avolaturum illico.
 At ille: nec te confidentem senseram.
 Dictum sit illis, qui se, cum sint futiles,
 Viros tamen esse magni ponderis putant.

XVIII.

MULIER ET NUX.

INterrogasse Mulier dicitur Nucem,
 Cur tot lacerata plagis, fructus uberes
 Magis inde ferret? cur tu pariter, Nux ait,
 Verberibus afflicta melior fieri soles?

XIX.

SUS OPIMA.

FOrte ad culinam Sus se opima contulit;
 Ibique pernas, larda, botulos, dum videt,
 Haec sunt Suilla, dixit; et abiit gemens.
 Placere nulla conditio felix potest,
 Cujus odiosus praevidetur exitus.

XX.

CERA ET LATĒR.

CERA inuidebat Latēri duritiem suam;
 Quam comparari ab ignium violentia
 Cum comperisset, se ipsa in ignes dejecit:
 At misera penitus liquitur, et consumitur.
 Quod uni prodest, alteri saepe id nocet,

XXI.

LUPUS ET MULUS.

VISUM parabat invadere Mulum Lupus;
 At nomen ejus scire cum vellet prius,
 Quī tu vocaris, inquit? istud me quidem
 Latet, ait Mulus; audire memini tamen
 A matre, nomen esse mihi scriptum pedis
 In ipsa dextri posterioris ungula;
 Quod scire si vis, accede huc, legas licet.
 Lupus, legendi gratia cum accederet,
 Pedem ille dextrum posteriorem sustulit,
 Hujusque fronti, quanta vi potuit, simul
 Impegit, ac semianimem prostravit solo.
 Lupus ad se tandem vix reversus, heu! mali
 Quantum creavit stulta curiositas,
 Dixit lamentans, et boni quantum abstulit!

XXII.

FLUVII, ALTER PERSTREPENS, ALTER SILENS,

AD Fluvium magno perstreptem murmure
 Quidam viator cum venisset, restitit,
 Timuitque: sed mox ausus est tamen vadum
 Tentare; et undas mirans altitudine

Carere, ripam facile ulteriorem attingit.
 Ad alium deinde Fluvium pervenit, suos
 Lente, et quiete fluctus qui provolveret:
 Hunc pertransire, dixit, minimus est labor
 Tam lenem, tamque pacificum; ab isto altero
 Rapido, et irato cum tam facile evaserim.
 Simul haec locutus intrat; et absorbet simul
 Ipsum profunda vorticis malignitas.

Diffide, si quis taceat insensus tibi:
 Pleni minarum longe metuendi minus.

XXIII.

PICA ET COLUMBA.

CUM Pica peteret a Columba, cur sua
 Eodem semper ova poneret loco,
 Hinc pullos non ignara semper abripi;
 Cumque ea sic facere, quippe ab omni liberam
 Suspicionem, se solere simplicem,
 Diceret; at ista est stulta simplicitas, ait,
 Noto ex periculo quae non sit prudentior.

XXIV.

AVARUS ET EJUS FILIUS.

EXimia poma Avarus in domus suae
 Secretiori parte collocaverat;
 At nulla, nisi quae tabida inficeret lues,
 Inde extrahebat manducandi gratia:
 Quod animadvertens postquam saepe Filius
 Frustra increpavit, denique invenit viam,
 Pomorum ad ipsam qua penetraret penum;

Etiam invitavit quosdam familiares suos,
Introque duxit: poma simul quaeque optima
Comedere incipiunt. Factum rescivit pater,
Succensuitque Filio damnum exprobrans:
Qui rem confessus ultro, quid damni tibi
Intulimus, inquit? poma tantum putrida
Tu comedis; integra sola nos comedimus.

Nil perdit, id qui amittit, quo uti nesciat.

XXV.

ILICES.

RECTAE, et procerae contemnebant Ilices
Unam inter ipsas, quae torta, et humilis foret:
Lignarius autem cum venisset huc faber,
Caeduntur omnes illae, at haec relinquitur.
Minimi fuisse pretii, multis profuit.

XXVI.

VULPIS SINE CAUDA.

ELapfa laqueo Vulpis caudam amiserat,
Illoque pretio vitam sibi redemerat.
Sed enim pudore mixtus affligit dolor
Misellam, quod se deinde sic oporteat
Curtam ambulare. Socias ergo, cum simul
Tunc congregatae, facto conventu, forent,
Adit; sedetque, suasque perprimit nates
Prudens, tegitque causam moeroris sui;
Istamque, dixit, caudae longitudinem,
Generi quam nostro natura indidit nimis
Benigna, cur, sorores, non abscindimus?

Ea lutosam verti humum numquid juvat?
 Ego vero amitti tale onus lucrum puto.
 At, quae rescierat hujus infortunium,
 Sic retulit una: consilium non improbo,
 Cujus nec dubito momentum tibi grave
 Dandi quin fuerit; persuadere sed mihi
 Nil poteris, tergum ni prius obvertas, soror.
 Hic omnium ingens irrisio Vulpeculam
 Cauda minorem exire coetu perpulit.

XXVII.

PISCIS FLUVIATILIS ET PISCES MARINI.

Torrente raptus alveo fluviatilis
 Marina Piscis subierat sorte aequora:
 Occurrit incolarum turba, et advenam
 Hortantur omnes regna Neptuni velit
 Incolere secum: nimiam hic undarum objicit
 Amaritudinem: illi contra se negant
 Sentire tale quidpiam: vestrum malum
 Ne sentiatis, inquit, ipsa pravitas
 Gustus, et ipsa assuetudo mali vetant.

XXVIII.

BUBULCUS ET HERCULES.

LIGNIS onustum cum sibi plaustrum in via
 Haesisset, plorans invocavit Herculem
 Bubulcus, expectansque, dum auxilium deus
 Praebere vellet, otiosus restitit.
 Adfuit; at ejus increpans ignaviam,
 Age tu, inquit ille, lapidem hunc obstantem ejice;

Limum hunc tenacem divelle; humeros adpove
 Rotae isti, sublevesque: punge nunc boves.
 Hui! plaustrum volvitur! ergo memineris deos
 Non adjuvare, nisi qui semet adjuvant.

XXIX.

SIMIOLA, PORCUS, ET VULPIS.

Simiola spurcis foetidi Porci auribus
 Suaves, tenellos flores alligaverat:
 Hinc stolidus ille factum se bellum putans,
 Sibi placebat, et videbatur sibi
 Dignus profecto qui placeret omnibus;
 Simulque ineptis gestiebat saltibus.
 Quod forte Vulpis cum vidisset, sic eum
 Monuisse fertur: cui turpem cumque indidit
 Natura formam, ornatus hanc si splendidus
 Illustrat, auget ipsam turpitudinem.

XXX.

LEO ET MUSCULUS.

Leonis olim dormientis per juba
 Lasciviendo cum excurrisset Musculus,
 Huncque excitatus apprehendisset Leo,
 Veniam rogavit imprudentiae daret;
 Eamque facile misericors Leo dedit;
 Pecudem necare quippe tantulam pudet.
 In retia ille paulo post forte incidit;
 Quibus expedire cum se, frustra perfurens,
 Nequiret, rudere coepit immanem in modum.
 Audit; simulque proximo e cavo exilit

Musculus; adsumque dixit, beneficii memor:
Statimque teretes dente corrodit plagas,
Maculasque solvit, et Leonem liberat.

Gratia referri ab infimis etiam potest.

XXXI.

ASELLUS ONUSTUS SALE, DEINDE SPONGIIS.

VIDE, quidquid agis, an res conveniat loco;

Nam multa, quae fecisse quondam juverit,
Occasione post alia data nocent:

Frustraque dictum ne sit, exemplum dabo.

Cum Fluvium Asellus transisset onustus sale,
Et, in aquas dorsum demittens, aliquandiu
Jacuisset, onere se levatum senserat:

Ergo aliquot ille post diebus huc iter

Dum facit, onustus spongiis, similem sibi

Eventum sperat; ac decumbit: at graves

Aqua subeunte spongiae miserum opprimunt.

XXXII.

CUCURBITA ET ARBOR.

CReverat adhaerens Arbori Cucurbita,

Hujusque trunco et ramis sustinentibus,

Evecta fuerat magnam in altitudinem:

Hinc gloriatur, et etiam prae se, impudens,

Contemnere audet hanc, sine qua reperet humi:

Quot, inquit, annos expectare oportuit,

Donec ea caperet magnitudinem suam!

Ego autem evasi tanta paucis mensibus.

At olitor illuc paullo post cum accederet,

Factam fuisse maturam Cucurbitam,
Ejusque stirpem exaruisse jam videt;
Deducit ergo hanc, et reluctantem licet,
Ramisque nixam cellis, in solum trahit.
Tunc Arbor, isto recte, ait, loco jaces.

XXXIII.

LEPUS ET TESTUDO.

TARDIS euntem passibus Testudinem
Vidit, superboque Lepus incessens joco,
Tam propera, dixit, quò tuam portas domum?
Quid si, inquit illa, pedibus me dicam tibi
Praestare? totis hic enimvero artubus
Lepus exilire: et hanc, ait, tuam mihi
Exprome celeritatem; meque, si potes,
Assequere. Ego vero, Tardipes refert, lubens
Experiar; atenim praesignemus terminos,
Statuamusque simul, quo certemus pignore.
Utrique postquam jurata est conventio;
Avibus i, propera faustis, subjicit Lepus,
Ego dum quietus hic jaceo, et obdormio.
Interea pergit illa, ipsaque diligens
In tarditate lento festinat gradu,
Demumque victrix occupat metam viae:
Tunc Lepus evigilat, et cursu rapido volans,
Priorem hanc pervenisse nequicquam dolet.

Dotibus eximiis, unde abest prudentia,
Vel si solus erit, praevalet, prudens labor.

XXXIV.

CASEUS ET FELIS.

IN cista opimum quem posuerat Caseum
 Rusticus, inesse murem qui corroderet,
 Advertit; ideo misit huc Felem: at simul
 Captum illa murem, Caseumque devorat.

Ad vindicanda damna si improbos legas,
 Plerumque gravius hi tibi damnum inferent.

XXXV.

STRUTHIOCAMELUS ALTUM VOLANDI CUPIDUS.

MENTE id ferebat anxia, quod verius

Se subfilire, quam volare cerneret
 Struthiocamelus, utpote brevioribus
 Instructus alis, et majore corporis
 Mole impeditas: ergo cum perdiscere
 Artem volandi cuperet, in rupis jugum
 Erepsit, unde se demisit: at cadens,
 Rectoque raptus impete, fregit tibias:
 Ita denique, altum ferri qui per aethera
 Cuperet, ne potuit ingredi quidem solo.

Illos, majora, quam natura fert sus,
 Qui moliuntur, nostra fabella admonet.

XXXVI.

LUPI FIDES.

FORE ut jam nullis vesceretur carnibus,
 Steriles sed herbas, pisces ad summum, in cibos
 Caperet, prehensus laqueis, cuidam Rustico
 Promiserat olim, ac jurejurando Lupus

Fidem obligarat, sicque evaserat necem.
Hinc se dum recipit in nemus, Porcum videns
Paludis atro se volutantem vado,
Hic, inquit, certe piscis est; et eum vorat.
Male agere qui vult, nusquam non causam invenit.

XXXVII.

VULPIS ET ERICIUS.

ERicio superba Vulpis dixerat,
Pollere centum se artibus, quas omnium
Adhibere nosset hostium contra dolos:
Unam se scire tantum cum ille diceret,
Eum contempsit. Paulo post venatici
Huc advolarunt praedam odorati canes:
Suam recurrit simul ad artem Ericius:
In orbem rite convolvens corpusculum,
Suisque spinis protegens, canum impetus
Elusit facile: postquam sic evaserat
Periculum omne, prospicit; et Vulpem videns
Urgeri canibus, apprehendi denique,
Huccine, ait, recidis cum tuis centum artibus?
O quanto potior una, si sit optima!

XXXVIII.

MERETRIX ET EJUS AMATOR.

Meretrix abire peregre Amatorem suum
Videns, ocellis lacrymulas demittere
Incoepit: aliquis, quare fleret, quaesivit:
Quia prius, inquit, non abire debuit,
Suum istud ipsi quam abstulissem pallium.

H

XXXIX.

OLITOR ET SEPES.

ISTA, inquit Olitor, cur sepes terram occupat
 Sterilis? quin evello, spatiumque olusculis
 Extendo? simul evellere stultus incipit;
 Suumque furibus hortum pervium facit.
 Prudentia nimis inquieta est, quae malum
 Arcessit ingens, damnum ut avertat leve.

XL.

ALBA SPINA ET FIGUS.

AMicta nitidis Alba Spina flosculis
 Cum se jactaret, et Ficum contemneret,
 Sola foliorum quam vestiret viriditas;
 Sic illa retudit ejus arrogantiam:
 Florere me natura non voluit quidem;
 Sed simul ac tempus autumnale venerit,
 Homines accedent ad me onustam fructibus,
 Quos regibus ipsis apponent, videlicet
 Succo refertos optimo, et suavissimo;
 Tenuēs dum interea et exsuccī foetus tui
 Avibus, vel suibus etiam praebebunt cibos.
 Ingenia nimium multa nostri temporis
 Me perpulere, ut hanc fabellam scriberem.

Confisi sunt eo usque, ut ad eam accederent.
At intellecto denique nullam belluae
Inesse bilem, sic eam contemptui
Habuere, ut illi frenos etiam imponerent,
Et circum agendam pueris traderent suis.

GALLINA AURIPARA.

(Fab. 107. pag. 105. incerto interprete.)
Gallinam quis habens ova aurea parientem,
ratus intra ipsam auri massam inesse,
occisam aliis gallinis similem reperit.

Gallinam habebat ova parientem aurea
Aliquis: inesse massam auri intra ipsam ratus,
Caedit; gallinisque aliis similem reperit.

DE OPILIONE ET AGRICOLIS.

(Fab. 17. pag. 144. Hadriano Barlando interprete.)

Puer editiore pratulo oves pascebat; atque
per jocum terque quaterque lupum adesse clamitans,
Agricolas undique exciebat. illi saepius elusi, serio auxilium im-

ploranti dum non subveniunt, fiunt oves
praeda lupo.

Oves in editiore pratulo puer
Pascebat: atque terque quaterque per jocum
Lupum advenisse clamitans, huc undique
Agricolae exciebat. at illi saepius
Delusi, auxilium jam imploranti serio
Dum non subveniunt, praeda oves fiunt
lupo.

DE GALLINA ET VULPE.

(Fab. 82. pag. 211. Rimicio interprete.)

Vulpes Gallinarum tugurium ingressa,
cum gallinam nido aegrotantem aspexit,
eam rogavit, quomodo valeret. cui galli-
na promptè respondit: meliuscule me habe-
rem, si hinc abires, soror.

Ingressa vulpes gallinarum tugurium,
Nido aegrotantem gallinam aspexit. rogat,
Quomodo valeret. cui gallina, si hinc, soror,
Abires, ait; haberem me meliuscule.

FABULARUM

AESOPICIARUM

LIBRI QUINQUE

OLIVARIUS

OLIVARIUS

FABULARUM

FABULARUM

AESOPIANUM

LIBRI QUINTUS

LIBRI QUINTUS

LIBRI QUINTUS

LIBRI QUINTUS

LIBRI QUINTUS

LIBRI QUINTUS

XLI.

SOL ET NOCTUA.

SOLI, quod ejus sustinere Noctua
Radios non posset, fecerat convicium:
Non me, sed oculos, Sol ait, culpa tuos.

Caecus, et ineptus osor quisquis est bonae
Antiquitatis, nostra fabella hunc monet.

XLII.

AMYGDALUS ET PYRUS.

CUM se videret pulchre ornatam floribus,
Se amabat, sibi placebat Amygdalus, et Pyrum
Spernebat; ut quae germina vix protruderet.
Sed, fraudulenta qui recesserat fuga,
Aquila revertens flores hujus abstulit,
Spemque simul omnem fructuum disperdidit.
Pyrus autem ab acri vento nil damni sibi
Factum fuisse cernens, hinc etiam magis,
Sui emicare flores ne properent, cavet.

Sententia, illo quae sub exemplo latet,
Mihi explicanda paulo pluribus venit.
Nam tenera fructus quos emittunt primulum
Ingenia, flores verius vocaveris:
Hos autem nimia celeritas si proferat,
Censura tristis plerumque super ingruit,
Messsemque aceto defricans male praecocem,
Feliciores foetus, si qui fors erant
Subinde progignendi, ne erumpant, vetat.

XLIIII.

CATELLUS, OVIS, ET CUNICULUS.

Cuniculus, Ovis, et Catellus venerant
In campum eundem: sed diversa singulis
Causa veniendi fuerat. Nam genio suo
Catellus indulgere quaesivit, et leves
Captare lusus. Simplex autem se bidens
Ad decerpenda contulit, si quae sibi
Bona viderentur pabula. At Cuniculum
Fodiendi terram cupiditas traxit mala.

Fabellæ spectat lectorum triplex genus.

F I N I S.